

*Konjunkturbedömning
för den kommunala
sektorn hösten 2001*

*Rapporten publiceras även av
Ålands kommunförbund*

Förord

Föreliggande rapport är producerad av Ålands statistik- och utredningsbyrå (ÅSUB) på uppdrag av Ålands Kommunförbund. Rapportens huvudsakliga syfte är att förse de åländska kommunerna med aktuellt ekonomiskt underlag för en bedömning av sina framtidsutsikter med särskild hänsyn till de behov som framkommer i anslutning till den årliga budgetprocessen.

Under år 2001 publicerar Kommunförbundet och ÅSUB två rapporter med till den kommunala beslutsprocessen särskilt anpassat ekonomiskt underlagsmaterial: en rapport kom ut i april och så denna höstbedömning.

Analysen av det privata näringslivet baseras bland annat på en omfattande enkät riktad till de åländska företagen, något som gör det nödvändigt med en tidsmässig samordning med ÅSUBs allmänna konjunkturbedömning på uppdrag av landskapsstyrelsen. För ett år sedan togs företagens mervärdesskatteregister i bruk vid bedömningen även på kommunal nivå. Registret innehåller information om företagens omsättning och löneutbetalningar med bara några få månaders eftersläpning och har gett oss möjligheter att utveckla såväl näringslivsanalysen som våra prognosmodeller.

ÅSUBs och Ålands kommunförbunds samarbete kring de kommunala konjunkturanalyserna skall ses som ett långsiktigt utvecklingsprojekt där kvaliteten på informationen och innehållet i rapporterna utvecklas efter hand. Såväl kommunförbundet som ÅSUB tar gärna emot ytterligare synpunkter på innehållet samt utvecklingsförslag för rapporterna.

ÅSUBs utredningschef *Katarina Fellman* har varit huvudansvarig för arbetet med och författandet av föreliggande rapport. Ekonomik/statistiker *Jouko Kinnunen* har bidragit med de regionala nedbrytningarna av konjunkturläget inom den privata sektorn. Bedömningen avslutades den 10 oktober 2001.

Om ytterligare information önskas eller om underlagsmaterial för de enskilda kommunerna intresserar går det bra att ta kontakt med Katarina Fellman, telefon 25493.

Bjarne Lindström
Ålands statistik- och utredningsbyrå

Sigurd Lindvall
Ålands kommunförbund

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
2. Allmän ekonomisk översikt	6
2.1. Det internationella konjunkturläget.....	6
2.2. Konjunkturläget på Åland	10
3. Konjunkturinformation på regional och kommunal nivå.....	17
3.1. Metod och bakgrund.....	17
3.2. Det regionala och kommunala konjunkturläget	17
4. Utvecklingen av den kommunala ekonomin.....	25
4.1. Kommunernas finansieringskalkyler och budgeter 1997 – 2001	25
4.2. Utvecklingen av de kommunala skatteinkomsterna	29
4.3. Landskapsandelarna till kommunerna	40
5. Sammanfattande kommentarer.....	43

Bilagor

1. Inledning

Nedan presenteras en form av anpassad konjunkturanalys med tonvikt på den kommunala sektorn och näringslivsförutsättningarna ute i regionerna. Syftet är att förse den kommunala sektorn med en sammanställning av aktuell information om olika utvecklingstrender inom samhällsekonomin som har betydelse för kommunerna, framför allt vid budgetberedningen, men även för andra slag av kommunala och regionala beslut.

Rapporten inleds med ett kort sammandrag av det internationella konjunkturläget och en sammanfattning av läget inom den åländska ekonomin som helhet. Därefter följer en näringslivsöversikt som delvis presenteras regionvis, delvis kommunvis. Analysen är till stor del sammanställd på basen av en enkät bland de åländska företagen som utfördes i februari. Urvalet representerar ca 70 procent av det privata näringslivets arbetsplatsutbud på Åland. Enkätinformationen kompletteras med månadsvis registerinformation om de mervärdesskatteskyldiga företagens omsättning, löneutbetalningar och förskotts innehållning.

I den senare delen av rapporten finns centrala nyckeltal för den kommunala ekonomin samt kalkyler över framtida inkomster samlad. Här finns uppgifter om hur ekonomin utvecklats under de senaste åren och om landskapsandelarna till kommunerna. Här presenteras även en kalkyl för kommunernas skatteinkomster fram till och med år 2002. I praktiken har skatteprognoserna i höst ändå gjorts för tre år, för 2000, 2001 och 2002, eftersom beskattningen för år 2000 slutförs först i början av november i år.

Kalkylmodellen för skatteinkomsterna inbegriper tillsvidare endast beräkningar för utvecklingen av de olika skatteslagen och deras grund. Hur skatterna redovisas till de åländska kommunerna av skattemyndigheterna och därmed hur kassaflödet påverkas har inte prognostiserats. Det är ÅSUBs förhoppning att kalkylerna skall kunna utvecklas så att de på sikt kan fungera som ett mera handfast stöd i det kommunala budgetarbetet.

Rapporten är i huvudsak upplagd så att informationen i textdelen presenteras per region eller för hela Åland, medan uppgifterna per kommun är samlade i rapportens bilagedel. Några få uppgifter har inte publicerats per kommun, på grund av den statistiska osäkerheten i materialet.

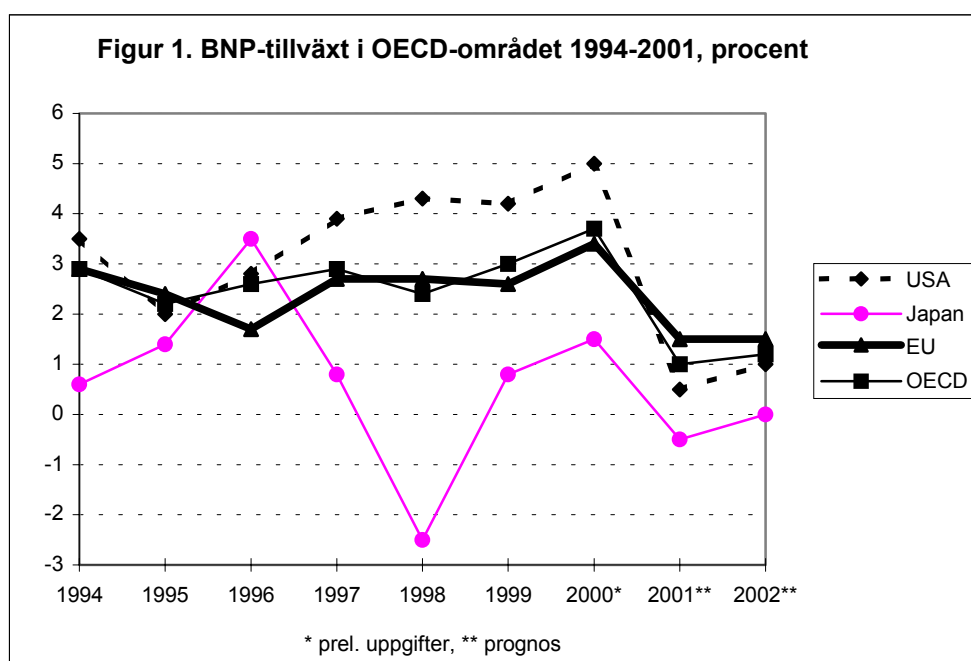
Eftersom kommunernas budgeter för nästa år för första gången skall göras upp i euro har de tabeller och diagram som innehåller kalkyler, framskrivningar eller prognoser för år 2002 omräknats i euro. Jämförelserna mellan åren underlättas på så vis. I texten finns dock fortfarande även uppgifter som relateras i mark.

I rapportens tabeller och diagram anger beteckningen * att uppgiften är preliminär och beteckningen ** att det är fråga om prognos eller framskrivning av utvecklingen.

2. Allmän ekonomisk översikt

2.1. Det internationella konjunkturläget

Den **globala konjunkturen** har tappat fart ordentligt sedan våren. Den konjunkturavmattning som kunde skönjas redan i slutet av fjolåret har nu klart kunnat konstateras i flera av världens regioner, kanske mer synkroniserat än någonsin tidigare. Den exceptionellt höga globala BNP-tillväxten på 4,7 procent år 2000 har nu bytts mot en tillväxtprognos kring två procent i år och nästa år, men även dessa prognoser kan visa sig vara väl optimistiska. Därmed ser det allt mer troligt ut att en global recession nu har inletts.

Terrorattacken mot World Trade Center och Pentagon i USA den 11 september 2001 förvärrade de redan dåliga konjunkturutsikterna både globalt och inom USA. Den västerländska världen tillsammans med Ryssland och de asiatiska länderna har påtalat nödvändigheten av att bekämpa terrorismen tillsammans. Det är för tillfället omöjligt att förutse huruvida den internationella spänningen mellan framför allt den muslimska och den västerländska världen kommer att öka eller avta. Om det visar sig att flera länder är inblandade i terrorattacken i USA, är chansen stor att konflikten blir långdragen och att de ekonomiska effekterna blir mer kännbara.

USA:s ekonomi var på väg nedåt redan före attacken. Den industriella produktionen i USA hade fram till augusti i år minskat kontinuerligt under elva månader. Konsumenternas framtidstro, som sjönk redan vid årsskiftet till avsevärd lägre nivåer, har nu sjunkit snabbast på elva år. Den privata konsumtionen svarar för två tredjedelar av landets BNP, vilket

förklarar varför konsumenternas stämningssläge är så viktigt för såväl landets som för övriga världens ekonomi. Under de senaste fem åren stod USA för två femtedelar av världens BNP-tillväxt antingen direkt eller indirekt genom import från andra länder. Amerikansk import uppgick till 6 procent av övriga världens BNP år 2000.

Japan har lidit av strukturella problem sedan början av förra årtiondet. BNP föll under det första kvartalet, samtidigt som deflationstendenserna fortsatte. Kortfristiga indikatorer pekar på en fortsatt nedåtriktad tendens och BNP bedöms sjunka i år. Den offentliga sektorns försök att hålla igång tillväxten med olika slags subsidier har lett till den högsta skuldsättningen bland industriländerna. Japan har stora problem med finanssektorn vars kreditstock har visat sig innehålla en stor andel problemkrediter. Enligt en färsk uppskattning omfattar dessa 140.000 miljarder yen, vilket motsvarar 25 procent av Japans BNP. Japan har få möjligheter att stimulera tillväxten på kort sikt. Den stora skuldbördan kommer att begränsa utrymmet för finanspolitisk stimulans. Arbetslösheten kommer att stiga från fjolårets 4,7 procent då olönsamma företag sätts i konkurs.

I **övriga Asien** har svårigheterna inom IT-sektorn lett till drastiska minskningar av ländernas exportintäkter i år. Den snabbt svängande konjunkturen har skapat en stor överkapacitet inom elektronikindustrin i de östasiatiska tigerekonomierna. Likaså har bilindustrin hamnat i svårigheter då bilförsäljningen minskat världen över.

Den **ryska ekonomins** tillväxt blev mycket god under år 2000 då BNP växte med åtta procent. Utvecklingen av handeln blev rekordartad. De högre oljepriserna är en viktig förklaring till Rysslands ekonomiska expansion. Det försämrade konjunkturläget kommer dock att minska den globala oljekonsumtionen, vilket får återverkningar även i den ryska ekonomin. Tillväxten i år väntas halveras och bli ungefär lika stor, kring 4-5 procent, även nästa år. Inflationen är fortsättningsvis hög, runt 20 procent.

Euroområdet har inte heller besparats den internationella konjunkturavmattningen. De senaste två årens starka uppgång i exporten bröts under det första kvartalet i år. Företagens och konsumenternas framtidstro har fortsatt att minska. Sysselsättningsförväntningar har också försämrats vilket antagligen kommer att betyda en svag ökning av arbetslösheten under det kommande året. I år kommer arbetslösheten att understiga fjolårets 8,9 procent med ungefär en halv procentenhet. Arbetslösheten för nästa år kan tänkas stiga till nivå för år 2000.

ECB förväntas fortsättningsvis att sänka sin styrränta från nuvarande 3,75 procent. Om man beaktar att ECBs realränta har rört sig kring en och en halv procent, så kan det finnas utrymme för räntan att sjunka till kring 3-3,5 procent under år 2002.

BNP-tillväxten inom den **finska ekonomin** uppgick till 5,7 procent år 2000 medan innevarande års tillväxt ser ut att bli betydligt mindre. Samtliga prognosinstitut har reviderat sina prognoser neråt på grund av snabbt och kraftigt försämrade exportutsikter. Den snabba

expansion inom IKT-sektorn har även visat sig kunna förbytas till en snabb nedgång. Enbart Nokias andel av Finlands export är omkring en fjärdedel, och hela exportens andel av BNP har under det senaste årtiondet vuxit från en femtedel till över 40 procent år 2000. Därmed har den ekonomiska utvecklingen i Finland blivit ännu mer beroende av utvecklingen i omvärlden. När den internationella konjunkturen vänder uppåt kommer förändringen att snabbt kännas av i Finland. Om det till exempel skulle visa sig att konsumenterna världen över skulle värdesätta den trygghet som mobiltelefonen erbjuder i olycksituationer högre än tidigare, kan det tänkas att Finlands exportintäkter åter stiger i snabb takt.

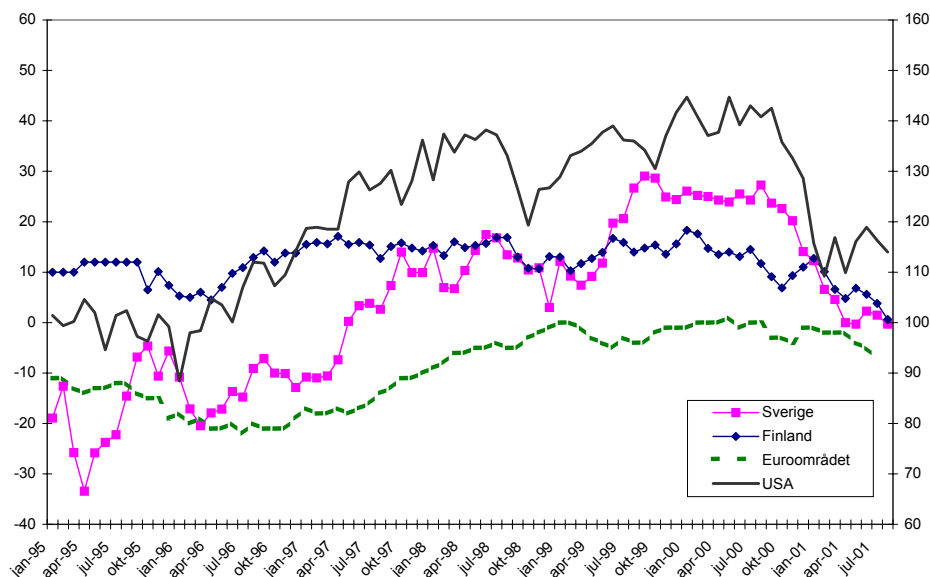
Fjölårets relativt höga inflationstakt på 3,4 procent medförde att hushållens realinkomster växte med endast 0,4 procent. Realinkomsterna kommer att växa med flera procentenheter i år tack vare stigande arbetsinkomster och sänkningar i den statliga inkomstskatten. Huruvida tilläggsinkomsterna kommer att kanaliseras till konsumtion eller besparingar är svårt att förutse, men en ökad försiktighet bland konsumenterna är trolig. Konsumenternas framtidstro i Finland har inte varit så låg som den är nu sedan de värsta recessionsåren på 1990-talet.

Inflationstakten har avtagit sedan våren och årets inflationstakt kommer att vara lägre än ifjol, omkring 2,6 procent. Prisökningarna kommer att vara ännu mer moderata under nästa år, särskilt om euron kommer att stärkas mot dollar och om oljepriserna hålls kring 25 dollar per fat.

Det statliga budgetarbetet följer riktlinjerna i regeringsprogrammet, där tyngdpunkten ligger på en minskning av statsskulden. Statsskulden uppgick år 2000 till 63,4 mrd euro eller 48,2 procent av BNP. I år och för nästa år räknar finansministeriet med att skulden kommer att ligga vid 60,2 mrd euro. I förhållande till BNP motsvarar detta 44 procent.

Även **den svenska ekonomin** har drabbats av den globala konjunkturavmattningen. Enligt de preliminära nationalräkenskapsuppgifterna minskade varuexporten under första halvåret med 1,9 procent i jämförelse med första halvåret 2000. Enligt de preliminära uppgifterna växte BNP i Sverige med 1,8 procent under första halvåret. Både finansdepartementet och Konjunkturinstitutet räknar med en något lägre tillväxt på årsbasis, kring 1,6-1,7 procent. Dessa prognoser är dock gjorda före den 11 september och kommer kanske att visa sig vara för optimistiska. Den årliga tillväxtprocenten kan mycket väl tänkas bli endast 1,3 procent i år. Nästa år torde dock tillväxten öka till dryga två procent.

Figur 2. Konsumentbarometer i USA, EU, Finland och Sverige

Det stora frågetecknet även i Sverige är hur konsumenterna reagerar på den ökande osäkerheten internationellt och på hemmaplan. Konsumentbarometern avspeglar en försämrad framtidstro hos konsumenterna under det senaste halvåret. Regeringens skattesänkningar torde dock medföra högre konsumtionstillväxt nästa år.

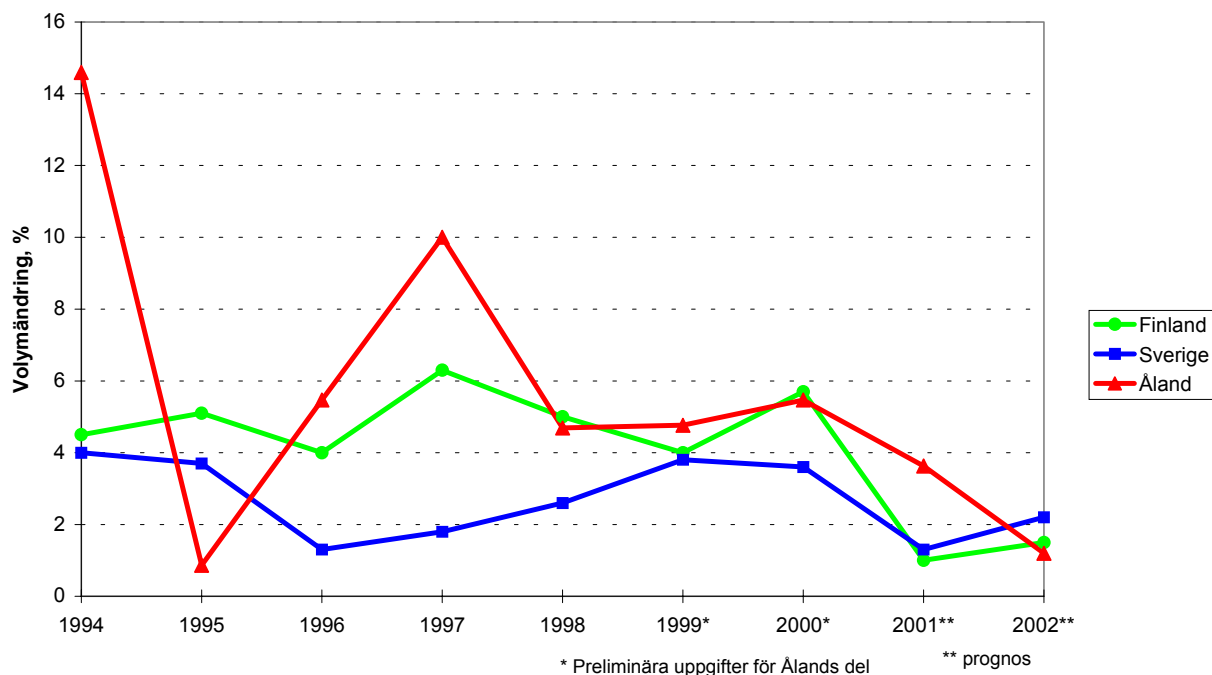
Den svenska kronan har deprecierat mer än vad ÅSUB förväntade sig i våras. Kronans värde mot euro (ecu) har inte varit så låg sedan i mitten av 1995. Den svaga kronan kommer att hjälpa den svenska exporten under slutet av detta år, men en korrigeringsrörelse kan tänkas komma då effekterna av underliggande kapitalrörelserna (utländska placerarnas flykt från svenska aktier och diversifieringen av de svenska placerarnas aktiefonder till utländska aktier) klingar av. Den svenska kronans kraftiga reaktioner på den internationella turbulensen är en bra indikator på hur den finska marknaden skulle ha betett sig om Finland inte hade övergått till euro. Det svenska EMU-medlemskapet ligger dock fortfarande långt borta utan någon fast tidsgräns. Från det att svenska folket sagt ja till EMU tar det åtminstone 18 månader innan den nya valutan kan tas i bruk.

Den svaga kronan har också höjt inflationstrycket från importerade varor och under det senaste halvåret har den svenska inflationen tilltagit markant. Om oljepriserna inte stiger över 25 dollar per fat minskar dock detta i viss mån inflationstrycket. År 2001 kommer inflationen att uppgå till ca 2,7 procent men nästa år förväntas inflationstakten vara lägre.

2.2. Konjunkturläget på Åland

Den åländska ekonomin har varit expansiv sedan år 1996 och Ålands BNP har vuxit med ungefär en tredjedel sedan år 1995. År 1999 var tillväxten enligt ÅSUB:s reviderade men dock fortfarande preliminära kalkyler 4,8 procent. Ifjol uppgick tillväxten till 5,5 procent, och i år ser tillväxten att plana ut på 3,6 procent. De senaste åren har också varit goda tillväxtår, men den offentliga sektorns andel av tillväxten har ökat påtagligt under senare år. En konjunkturavmattning är också att vänta på Åland. Nästa år räknar ÅSUB enbart med 1,2 procents tillväxt i BNP (se figur 3). Denna bedömning bygger dock på att färjrederierna inte flaggar ut några båtar under prognosperioden. Förändringarna i sjöfartspolitikerna har beaktats och de förväntas påverka den samlade lönesumman negativt samtidigt som näringslivets driftöverskott ökar.

Figur 3. BNP-tillväxt i Finland, Sverige och Åland, procent

ÅSUB har nu för fjärde året i rad sammanställt en **konjunkturbarometer** som baseras på ett urval åländska företag, med en viss tonvikt på de större företagen. Urvalsföretagens anställda står för ca 70 procent av sysselsättningen inom det privata näringslivet. Av 197 företag i urvalet besvarade 170 stycken eller 86,3 procent höstens enkät. De svarande företagens andel av urvalsföretagens totala sysselsättning uppgick till 96,0 procent.

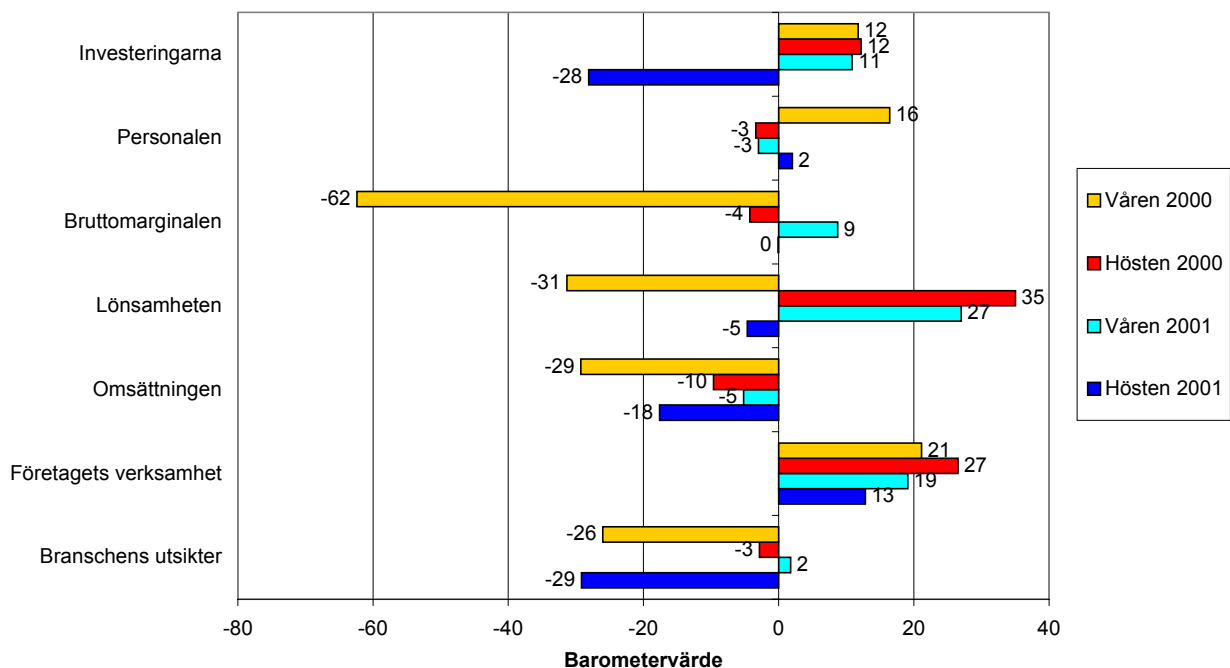
Enkätens resultat presenteras enligt en skala från -100 till +100. Om en variabel fått resultatet +100 innebär det att samtliga företag som besvarat frågan har en positiv syn på den del av

konjunkturutvecklingen som frågeställningen gäller. De negativa svaren dras från de positiva, och räkneoperationen resulterar i de nettotal som slutligen redovisas.

Svaren är viktade i två steg, dels enligt företagets och dels enligt branschens andel av den totala sysselsättningen inom branschen respektive inom hela ekonomin. Med andra ord får de stora företagens svar en större vikt i beräkningen och påverkar därmed det totala utfallet mer än de mindre företagens svar. De enskilda företagens svar kan dock få maximalt så stor vikt som den aktuella branschens andel av sysselsättning inom hela privata näringslivet. Samtliga branscher har minst fyra svarande.

Den allmänna bild som avspeglas i företagens förväntningar tyder på en allt tydligare avmattning av konjunkturen. Den egna branschens allmänna utsikter ser negativa ut, företagen låter blir att investera och behåller den nuvarande personalstyrkan. Å andra sidan är förväntningar ändå mycket stabila angående företagets lönsamhet. Företagarnas positiva grundattityd syns särskilt när det gäller det egna företaget, där merparten ändå anser att verksamheten kommer att expandera under det kommande året (se figur 4).

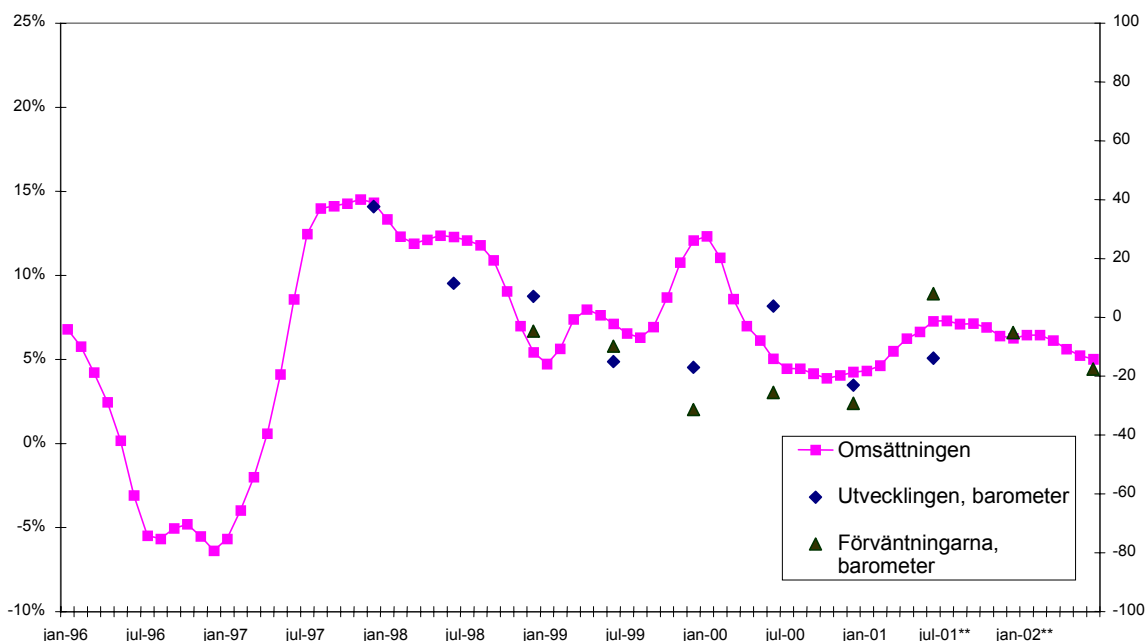
Figur 4. Förväntningarna - hela privata näringslivet

En analys av utvecklingen av omsättnings- och lönekostnadsutvecklingen inom näringslivet på basen av de mervärdesskatteskyldiga **företagens månadsrapporter till skattemyndigheten** kompletterar den bild av utvecklingen som barometerdata ger. ÅSUB har sedan i föl tillgång till denna information som beskriver den verkliga utvecklingen inom den åländska ekonomin med bara några få månaders eftersläpning.

I figur 5 nedan kombineras företagens årliga tillväxttakt enligt mervärdesskatteregistret¹ med företagens svar i konjunkturbarometern både med avseende på **omsättningens utveckling** det gångna året samt förväntningarna inför det kommande året. Figuren visar att omsättningens utveckling i stora drag motsvarar svängningarna i barometersvaren, dock så att ett negativt netttotal på -18 (höstens resultat för omsättningens utveckling) motsvarar ungefär fem procents omsättningsökning, vilket är ett par procent över den förväntade inflationen. Tidseriens trendframskrivning motsvarar således företagens förväntningar. En annan detalj är att årtusendeskitet syns i omsättningstrenden som en puckel som avviker från den övriga tidsserien.

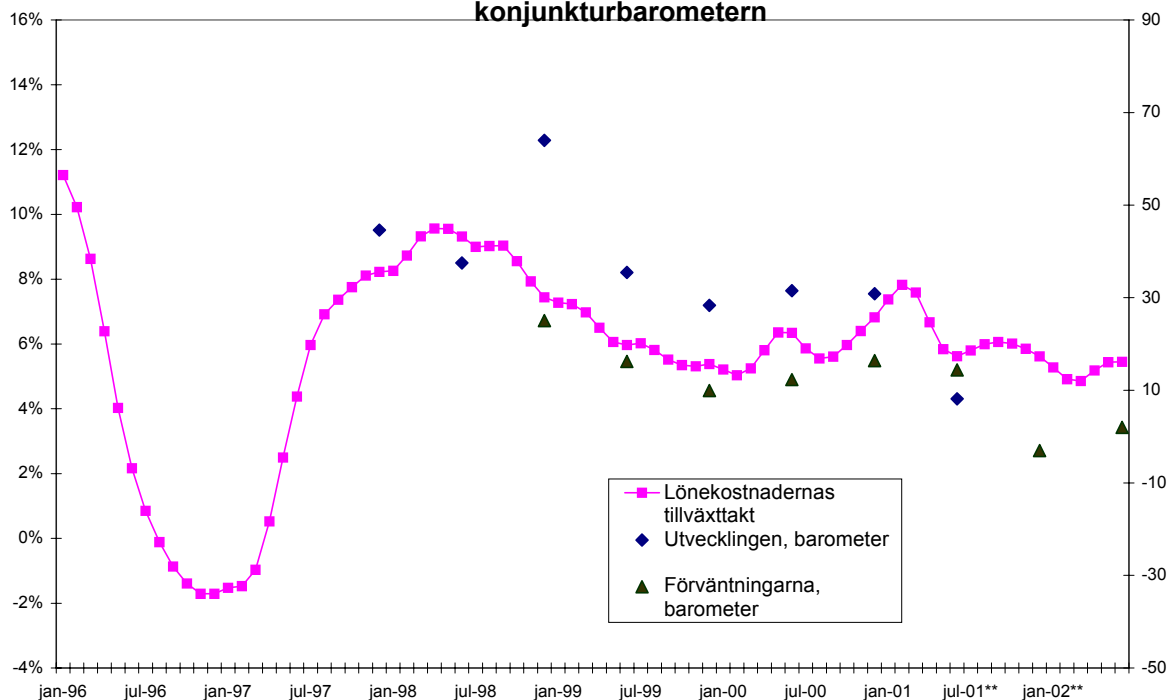
Figur 5. Omsättningens utveckling enligt momsregistret och konjunkturbarometern

Utvecklingen av **lönekostnaderna** visar att förväntningarna angående kommande lönekostnader är något lägre än vad tidseriens trendframskrivning resulterar i. Lönekostnaderna kommer troligen att öka enbart marginellt i år och nästa år (se figur 6). De nedreviderade förväntningarna i sysselsättningen är beaktade i den framtagna BNP-prognosen.

¹ De faktiska uppgifterna har säsongrensats och därefter har den procentuella tillväxttakten beräknats från motsvarande månad föregående år. Tidsserien innehåller även en trendframskrivning som erhållits från en tidsseriemodell.

Figur 6. Lönekostnadernas utveckling och personalstyrkan enligt konjunkturbarometern

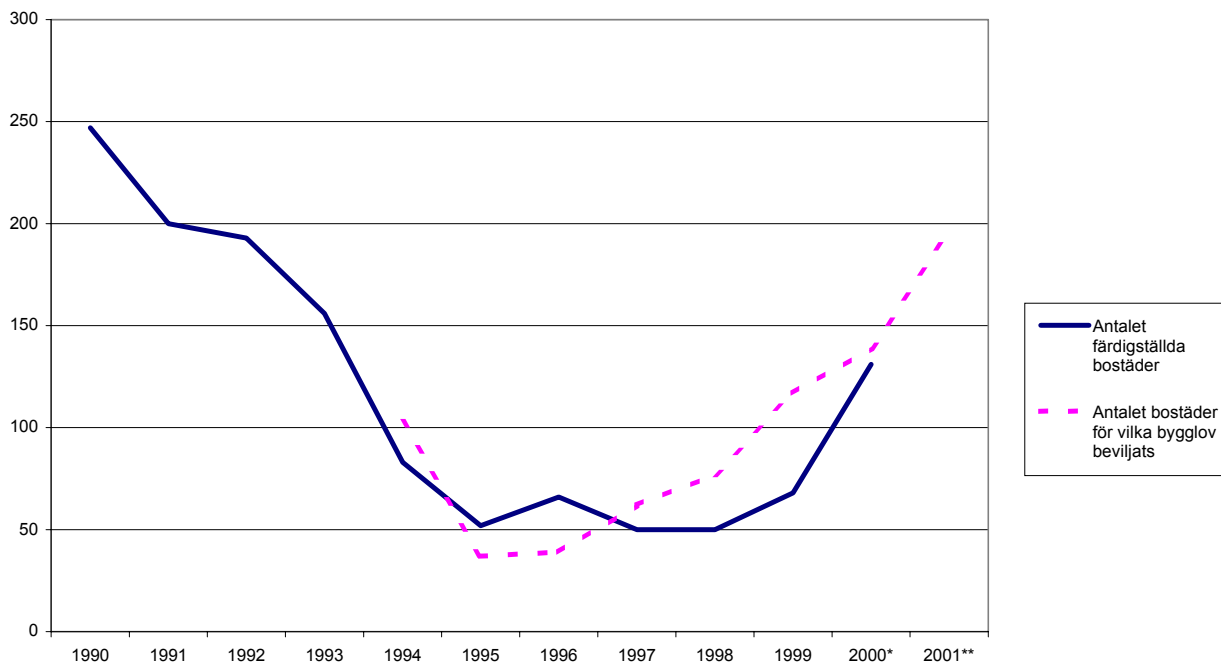
Arbetslösheten har fortsatt att sjunka ända sedan början av 1995. Den totala arbetslöshetsgraden var ifjol endast 2,8 procent. Den förväntas inte sjunka mer än ett par tiondelar från årets nivå på 2,2 procent. Den öppna arbetslösheten var endast tre fjärdedelar av den totala arbetslösheten år 2000. Även ungdomarnas arbetslöshet har sjunkit till ungefär samma nivå som den allmänna arbetslösheten. Samtidigt har dock både det absoluta antalet lediga platser och deras förhållande till antalet arbetslösa börjat sjunka. Fortfarande måste dock arbetsmarknadssituationen beskrivas som mycket god. En fjärdedel av de som var arbetslösa i slutet av augusti hade fyllt 55 år. Denna åldersgrupp är klart svårare att sysselsätta, då över hälften av dem hade varit arbetslösa över ett halvår. Samtidigt tycks arbetsmarknaden fungera relativt bra då fyra femtedelar av de tillsatta platserna hade varit lediga högst en månad. Därmed är det klart att den övervägande delen av den åländska arbetslösheten är av friktionskaraktär.

Det goda sysselsättningsläget har dock medfört flaskhalsar inom vissa delar av arbetsmarknaden. Hälsovård och socialt arbete lider av kronisk brist på personal då antalet lediga platser vida överskrider antalet arbetslösa med erfarenhet från dylika uppgifter. Likaså lider serviceyrken av brist på arbetskraft. Det tycks också finnas ett permanent överutbud av personal med erfarenhet av kontorsarbete.

Flyttningsrörelsen är beroende av läget på arbetsmarknaden. De senaste åren verkar detta samband att ha försvagats något, men detta torde bero på vissa förändringar som skett i folkbokföringen av utländska, inklusive åländska, studenter i Sverige. Sedan 1998 har de åländska studerande i växande grad bokfört sig permanent i Sverige, vilket ger en större utflyttning i befolkningsstatistiken, varför nettoutflyttningen blir mindre än i

modellkalkylerna. Flyttningsmodellen ger en nettoinflyttning på 174 och 126 personer för i år respektive nästa år. Om inte annat så ger dessa prognosdata en viss uppfattning om det tryck som inflyttningen förorsakar på fastighetsmarknaden. En annan faktor som tyder på att nettoinflyttningen kan växa är att bostadsbyggandet nu har kommit igång sedan en lång tid av ytterst låg aktivitet. Förändringen syns fortfarande inte så klart i antalet färdigställda bostäder, men antalet beviljade byggnadslov har klart ökat från och med år 1999 (se figur 7).

Figur 7. Antalet bygglov och färdigställda bostäder

Under år 2000 startades 159 **nya företag** på Åland, vilket var 23 procent fler än året innan. Nettoökningen i antalet aktiva företag är dock betydligt mindre eftersom det under år 2000 och 1999 lades ner 105 respektive 104 företag. Antalet konkurser uppgick till 12 stycken år 2000 och under innevarande år hade fram till juni månad endast fyra konkurser påbörjats fram till juli i år. Under motsvarande period ifjol uppgick antalet till tio stycken.

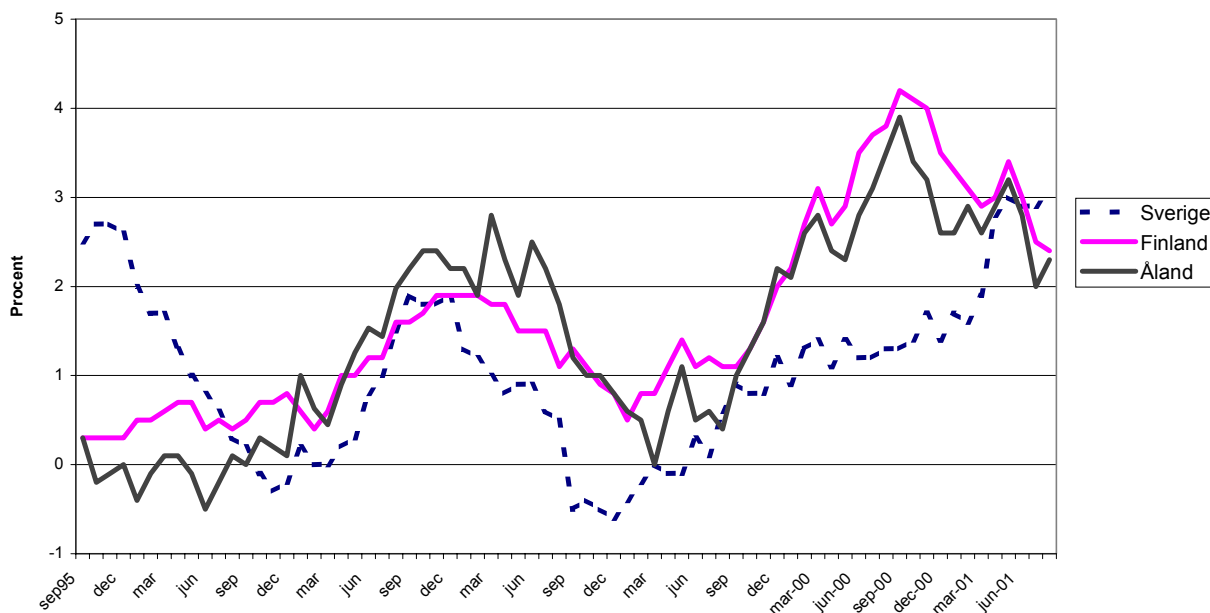
Fraktmängderna till och från Åland har varit stabila eller nedåtgående de senaste 18 månaderna efter ett par år av tillväxt. Frakterna till Åland har till och med minskat med 10 procent från årtusendeskiftets toppnivå.

Räntenivåerna har sjunkit världen över i år då centralbankerna i USA, Japan och Europa har sänkt sina styrräntor i förhoppning om att stimulera ekonomin. Den amerikanska centralbanken Federal Reserve har mer än halverat sin styrränta. Den europeiska centralbankens ECB:s räntesänkningar har varit mycket måttligare då det visat sig svårt att nå

inflationens målet. Flera räntesänkningar kan väntas även inom euroområdet om inflationen sjunker. Detta som ett resultat av marknadens förväntningar och av sämre exportframgångar.

Den **åländska inflationstakten** har sjunkit sedan våren och kommer att på årsbasis uppgå till ca 2,5 procent. Nästa år torde inflationen bli något lägre då euron troligen kommer att stärkas mot dollarn. ÅSUB räknar med två procents inflation på Åland år 2002 (se figur 8).

Figur 8. Inflationstakten

Den annalkande övergången till euromynt och –sedlar kräver anpassning av företagets penninghantering och –administration. Konjunkturenkäten innehöll även ett par frågor om övergången till euro. Euroövergångens uppskattade totalkostnader varierar mycket enligt företagets storlek och branschtillhörighet. Den genomsnittliga kostnaden var ca 37.000 mark (6.200 euro). De företag som sysselsätter under 20 personer uppskattade kostnaden till 20-24.000 mark (3.400-4.000 euro). Företagen med fler än 20 sysselsatta uppskattade kostnaden till 439.000 mark (73.800 euro). Finanssektorn har de överlägset största kostnaderna, hela tolv gånger högre än företagen inom transport –och kommunikationsbranschen som uppvisar de nästhögsta kostnaderna.

Företagen frågades även om deras kvarvarande behov av extern hjälp med euroövergången. Företagen med egen IT-administration och de som köper en del av IT-tjänsterna utifrån är de som har det största behovet av extern hjälp. De svarar för 98 procent av expertbehovet. Enligt enkätresultaten finns det behov för hela 112 personers heltidssysselsättning fram till slutet av februari 2002 för att klara av euroövergången i tid. Om konjunkturbarometerföretagens uppskattningar är realistiska och representativa, innebär resultatet att en stor del av de

åländska företagen får klara av övergången utan någon extern hjälp, eller så kommer de inte att hinna göra allting i tid.

Landskapets budget finansieras till stor del genom en avräkningsinkomst om 0,45 procent av statens inkomster exklusive upplåning. De senaste årens positiva utveckling inom den finländska ekonomin har tydligt avspeglats i landskapets inkomster. År 1998 uppgick det slutliga avräkningsbeloppet till ca 870 mmk. För år 1999 steg summan till ca 959 mmk, vilket innebär en ökning med över 10 procent från året innan. Det stadfästa avräkningbeloppet för år 2000 uppgick till drygt 1.010 mmk, en ökning om 5,3 procent. En delförklaring till den snabba förändringen beror på effekterna från försäljning av statliga aktier. För år 2001 beräknas avräkningsbeloppet i dagsläget stanna på ca 955 mmk och i statens budget för år 2002 finns 158,7 miljoner euro (943,6 mmk) för avräkningen till landskapet. Avmattningen inom ekonomin samt de ökade avdragen och justerade skatteskalorna dämpar utvecklingen av statens inkomster. Den så kallade skattegottgörelsen, d v s den del av landskapets direkta skatter som överstiger 0,5 procent av de influtna direkta skatterna i Finland, uppgick år 1999 till 53,6 mmk. Under de närmaste åren beräknas gottgörelsen sjunka en aning. För skattegottgörelsens del är systematiken den att den gottgörelse som erläggs i år baseras på 1999 års skatteintäkter, eftersläpningen är således två år.

3. Konjunkturinformation på regional och kommunal nivå

3.1. Metod och bakgrund

Det är nu femte gången som ÅSUBs konjunkturbarometer regionaliseras. Regionindelningen följer den ofta använda indelningen av de åländska kommunerna i fyra grupper: Mariehamns stad; centralkommunerna Finström, Hammarland, Jomala och Lemland; randkommunerna Eckerö, Geta, Lumparland, Saltvik och Sund samt skärgårdskommunerna Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga och Vårdö.

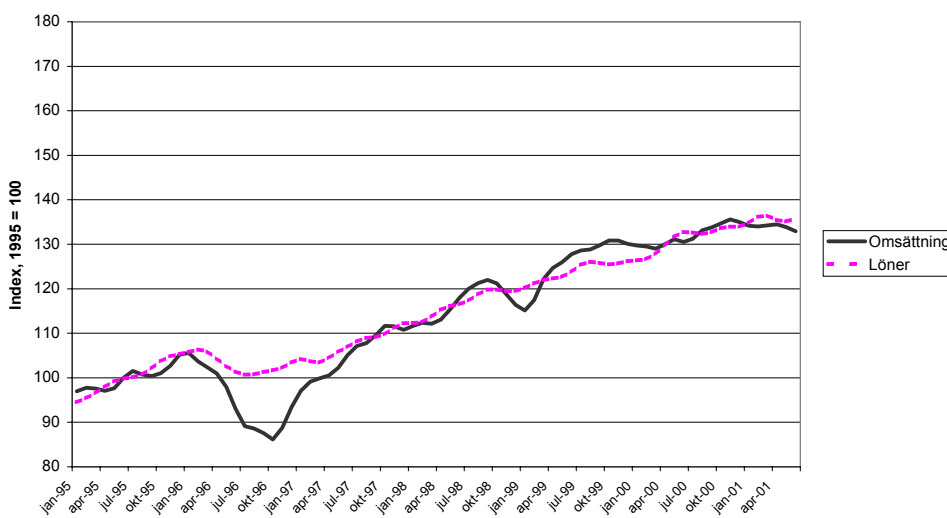
För att tydliggöra de åländska kommunernas beroende av varandra har de regionala och kommunala siffrorna beräknats så att hänsyn även tas till arbetspendlingsströmmarna mellan kommunerna. Det är nämligen av intresse att jämföra konjunkturbilden för de företag utanför den egna regionen (här kommunen) som förser en stor del av de egna kommuninvånarna med arbete med konjunkturläget inom den egna regionens (kommunens) näringsliv.

För att säkra ett acceptabelt antal svar per bransch och region är företagens svar indelade i tre övergripande näringssektorer: 1) industri inklusive primärnäringsföretag, vatten- och elförsörjning och byggverksamhet, 2) parti- och detaljhandel samt 3) alla andra serviceföretag, inklusive inkvarterings- och restaurangnäringen, transportföretag, finanssektorn samt företagstjänster och privata tjänster. Förutom barometerdata har ÅSUB för fjärde gången sammanställt färskas uppgifter om företagens omsättnings- och lönekostnadsutveckling på basen av de mervärdeskatteskyldiga företagens månadsrapporter. Denna källa ger en användbar och mycket aktuell bild av den faktiska utvecklingen inom den åländska ekonomin.

3.2. Det regionala och kommunala konjunkturläget

Nedan presenteras omsättnings- och lönetidsserier samt konjunkturbarometerresultaten enligt ovan beskrivna region- och branschindelning. Lönesummorna är pendlingsjusterade, det vill säga att löneindexet är ett viktat genomsnitt från de kommuner där kommuninvånarna i den aktuella kommunen arbetar, medan omsättningssiffrorna beskriver den egna regionens/kommunens utveckling. Nerbrytningen av siffrorna resulterar i en så pass stor mängd information att de flesta figurerna är placerade i rapportens bilagedel. I samband med genomgången av de olika regionernas konjunkturläge kommenteras även de viktigaste resultaten för regionens enskilda kommuner.

Figur 9. Utvecklingen av omsättning och löner i Mariehamn

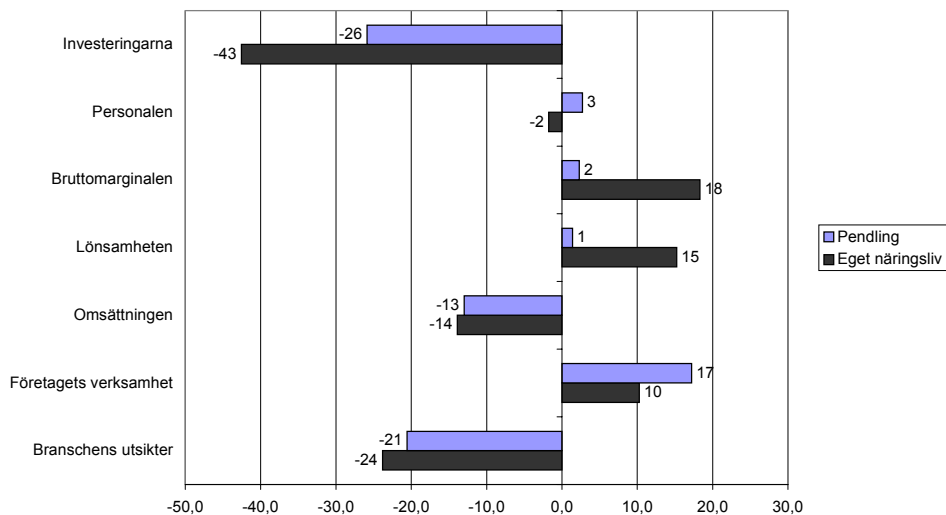
Företagssektorn i **Mariehamn** har som helhet haft en trendmässig försäljningsökning sedan 1995, som nu dock verkar sakta av (se *figur 9* ovan).² Snabbast har tillväxten varit inom handeln. De senaste månaderna har omsättningens utveckling legat aningen efter tillväxten i löneutbetalningar till Mariehamns invånare.

Konjunkturbarometern visar att företagen i Mariehamn i genomsnitt ser negativare på sin bransch konjunkturutsikter nu i höst än vad fallet var vid vårens mätning (se *figur 10*). För samtliga branscher ser framtiden dystrare ut. När det gäller bedömningen av den senaste lönsamhetsutvecklingen syns sjöfartens förbättrade verksamhetsförutsättningar i servicenäringens positiva rapportering angående den senaste utvecklingen. Handelsbranschen står för kontinuitet och med en relativt positiv syn på framtiden. I alla andra branscher har företagen däremot i genomsnitt fått budgetera för sjunkande lönsamhet. Primär- och industriföretagen ser en sjunkande omsättningsvolym framför sig. Synen på det egna företagets utvecklingsförutsättningar har däremot inte förändrats så mycket, minst då inom handeln.

Det senaste halvåret har investeringarna ökat markant. Men investeringsbenägenheten verkar nu ha sjunkit dramatiskt samtidigt som företagen i genomsnitt försöker stabilisera personalstyrkan på en ny, lägre nivå. Handeln har dock fortfarande behov av nyanställningar. Den hårda konkurrensen uppges vara det största hindret för företagens utveckling och man satsar därför på utveckling av marknadsföringen, söker nya marknader och försöker rationalisera verksamheterna. Mariehamnsföretagen ämnar även satsa mer på utbildningen av sin personal än de övriga företagen.

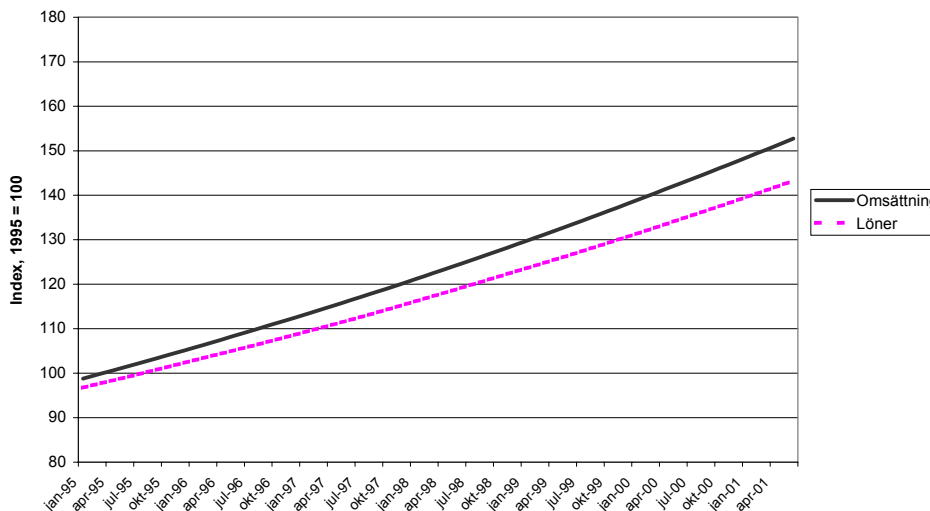
² Denna och de följande figurerna visar den trendkomponenten från tidsserierna. Säsongsvariationen och de enskilda trendavvikelseerna är här separerade från tidsserien med hjälp av ett program avsett för tidsserieanalys, Demetra.

Figur 10. Förväntningarna - Mariehamn

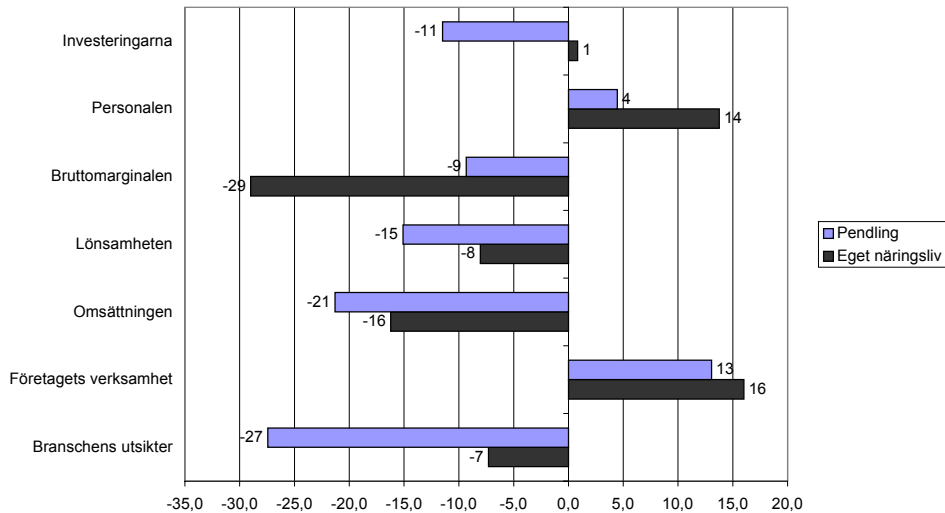
Centralkommunernas företag har sedan 1995 ökat sin samlade omsättning med över 50 procent, vilket är klart mer än Mariehamnsföretagens dryga 30 procent (*figur 11*). Primär- och industriföretagen har haft den starkaste och stabilaste utvecklingen. Serviceföretagen har sammantaget haft en nästan lika stark utveckling, men variationerna i försäljningen har varit större. Handelsbranschens utveckling i centralkommunerna har däremot varit mycket långsammare än i Mariehamn som står för över 60 procent av detaljhandeln (se *bilagorna*).

Figur 11. Utvecklingen av omsättning och löner i centralkommunerna

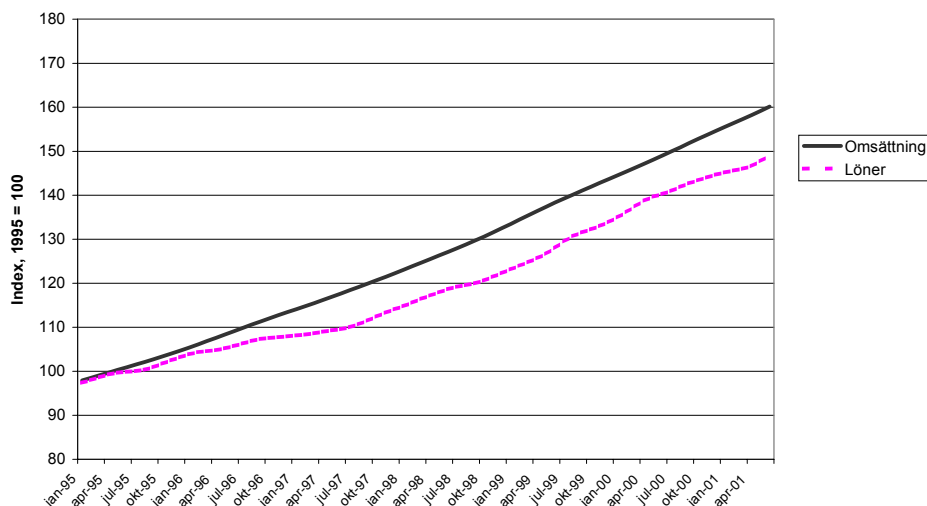
Av de enskilda kommunerna är det Hammarland och Jomala som har haft den snabbaste expansionen inom näringslivet i den här regionen. Lönevolymerna för Hammarlands invånare har däremot inte utvecklats i samma snabba takt. I Lemland har omsättningsutvecklingen bland de företag som är omsättningskatteskyldiga varit sviktande under två år nu. Utvecklingen i Finström påminner om utvecklingen i Mariehamn.

Figur 12. Förväntningarna - centralkommunerna

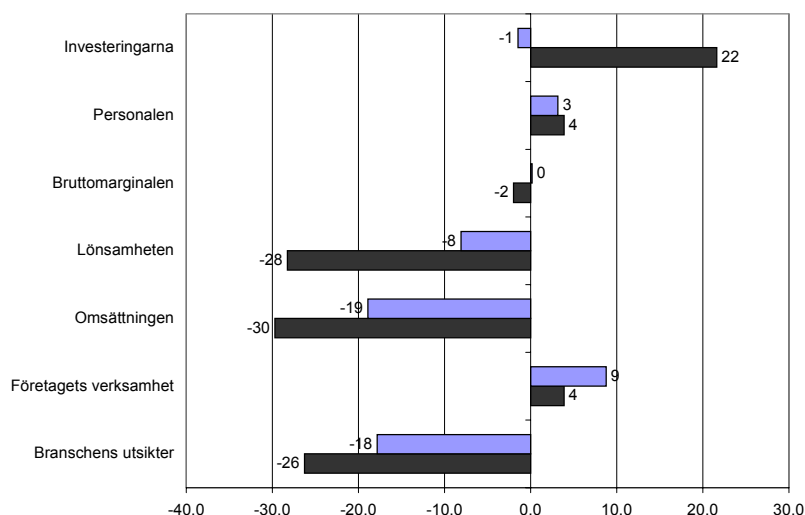
Av figur 12 framgår tydligt att företagen i centralkommunerna som helhet fortfarande har positiva förväntningar när det gäller det egna företagets verksamhet. Den positiva andan har dock markant minskat från våren. Man satsar fortsättningsvis på nyanställningar, men investeringarna är avsedda för att hålla verksamheten igång på nuvarande nivå. Såväl omsättning, bruttomarginal som lönsamhet förväntas ha en negativ utveckling. För alla dessa faktorer är bedömningen avsevärt mörkare i höst än för ett halvt år sedan. Konkurrensen uppges vara hård. Maskininvesteringar och utökad marknadsföring prioriteras i lika hög grad för de nästa två-tre åren. Av branscherna är det primär- och industrisektorn som uppvisar den mest positiva hållningen. Skillnaderna mellan förväntningarna i de olika kommunerna är dock slående. Företagen i Lemland har över lag en negativ framtidssyn – att det finns skäl för det syns i momsregistrets omsättningsuppgifter - medan förväntningarna i Finström fortfarande är positiva. Förväntningarna i Jomala har vänt nedåt sedan vårens barometerförfrågning.

Figur 13. Utvecklingen av omsättning och löner i randkommunerna

Expansionen bland företagen inom **randkommunerna** har varit snabbare än för såväl stadens som centralkommunernas företag (*figur 13*). Både tillväxten i omsättning och i löneutbetalningar har varit snabbare än i alla de andra regionerna under perioden. Av branscherna är det serviceföretagen med transportsektorn som stått för den kraftigaste expansionen. Nu verkar dock omsättningstillväxten avmattas. Även här är dock skillnaderna mellan kommunerna påfallande. I Eckerö har omsättningen inom näringslivet mer än fördubblats på fem år, medan omsättningsutvecklingen inom Getaföretagen i princip stampat på stället. I Sund har tillväxten visat en avtagande trend sedan 1998. I Eckerö har också lönevolymernas ökningstakt varit anmärkningsvärt snabb. Lumparlands omsättningsutveckling var rekordartad fram till tredje kvartal ifjol, men sedan dess har omsättningen sjunkit snabbt, vilket visar att övergående faktorer hade en avgörande effekt på Lumparlands omsättning. Allmänt taget är den senaste utvecklingen avtagande. Randkommunerna är tillsammans med skärgården mest beroende av turismen, vilket innebär att finländarnas minskade övernattningar torde märkas mest i dessa regioner.

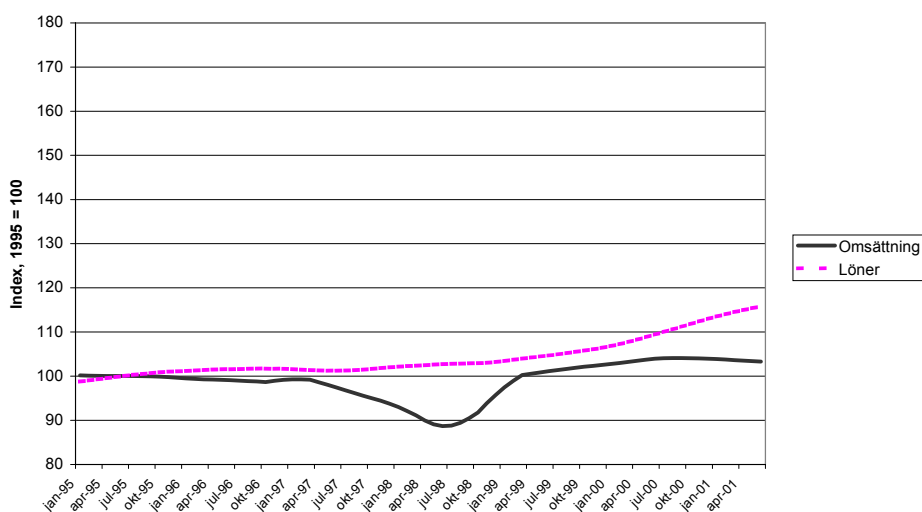
Figur 14. Förväntningarna - randkommunerna

Konjunkturbarometern för företagen i randkommunerna bekräftar att en större förändring har skett i framtidsförväntningarna. Branschens allmänna utsikter, lönsamheten och omsättningen förväntas nu gå mot en period med en negativ utveckling, medan förväntningarna angående personalen, bruttomarginalerna och företagets verksamhet tyder på ett oförändrat läge (*figur 14*). Trots det planeras det mer investeringar för kommande 12-månaderperiod än vad fallet var i våras.

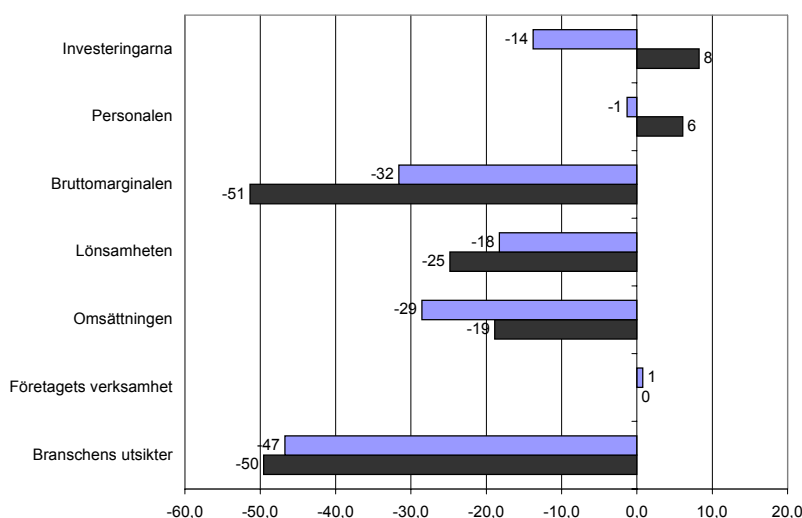
Företagen uppger att investeringarna både i maskiner och i lokaler kommer att utgöra den främsta framtidssatsningen även på medellång sikt. Konkurrensen och lönebikostnaderna upplevs som de största hindren när det gäller företagets utveckling. Av branscherna är det industrin och primärnäringens företag som sammantaget har den mest positiva – eller minst negativa - uppfattningen om den kommande tolv månadersperioden. Handeln i randkommunerna har till skillnad från handeln i centralkommunerna en mycket negativ syn på sin framtid, vilket kanske kan förklaras med den allmänna trenden med en centralisering av handeln i och kring Mariehamn.

Figur 15. Utvecklingen av omsättning och löner i skärgården

Skärgårdsföretagens omsättning har i det närmaste stagnerat på 1995-års nivå. Även löneutvecklingen har varit svag, men lönevolymernas tillväxt överstiger dock omsättningstillväxten, vilket inte är en hållbar utveckling på sikt såvida lönetillväxten härstammar från kommunens egna företags löneutbetalningar och inte från arbetspendling (se figur 15). Handeln i skärgården har uppvisat en neråtgående trend under hela den period som ÅSUBs register omfattar. För närvarande är det servicebranschen som har den mest tillfredsställande tillväxttakten. Av de enskilda kommunerna ser läget för tillfället ljusast ut för Föglö när det gäller omsättningsutveckling, medan utvecklingen i Vårdö varit den dystraste de senaste åren. Där är omsättningen nu nästan nere på 80 procent av 1995-års nivå. Det bör dock påpekas att antalet företag per kommun är relativt få, varför svängningarna lätt blir förhållandevis stora.

Figur 16. Förväntningarna - skärgårdskommunerna

Höstens barometerresultat i *figur 16* ger en entydigt negativ bild av framtidssynen bland skärgårdsföretagen. Förväntningarna beträffande omsättningen, bruttomarginalen, lönsamheten och den egna branschens utveckling är klart negativa. De övriga variabelerna tyder på ett närmast oförändrat läge.

Samtliga branscher i skärgården uppvisar en negativ syn på framtiden. Handeln står för den mest negativa synen vilket inte är särskilt förvånande med tanke på den bild som omsättningsinformationen visade ovan. Inför framtiden satsar man nu - såsom i våras - framför allt på rationaliseringar. Konkurrensen, byråkratin, skattegränsen och transportkostnaderna upplevs vara de största hindren för utvecklingen av företagen. Skärgården har även sina specifika problem som har med primärnäringars eller framför allt fiskerinäringens övervakningssystem att göra.

För den för skärgårdskommunerna så viktiga fiskerinäring är läget bekymmersamt. Det åländska havsfisket upplever för närvarande en djup svacka. Under de senaste åren har de totala strömmingskvoterna skurits ned varför man i år står inför hotet att kvoten inte kommer att räcka till för att hålla igång fisket hela året. Inför nästa år har kvoterna ytterligare begränsats vilket kan betyda att man tidvis tvingas införa fiskestopp eller minska kapaciteten. Det åländska strömmingsfisket drabbas i så fall av liknande restriktioner. Förutom nedskärningar inom strömmingsfisket har även torskfisket drabbats av restriktioner. Kvoten för 2002 har minskats och sommarfredningen förlängts så att fisket är förbjudet från 1 juni till och med 31 augusti. De införda nationella begränsningarna för laxfisket betyder i praktiken att det är svårt för de åländska laxfiskarna att tillgodogöra sig den andel av Finlands kvot som tillkommer Åland. I och med nedskärningarna inom havsfisket under de senaste åren har det småskaliga kustfisket utvecklats till den ekonomiskt mest betydande delen av det åländska fisket. En fortsatt utveckling hotas dock av det ökande antalet skador som förorsakas av säl.

För fiskodlingssektorn har prisutvecklingen varit besvärlig under innevarande år. I slutet av september har priset för odlad regnbåge varit ca 4 mk/kg lägre än senaste år eller ca 16,- mk per kg och kan komma att sjunka ytterligare under hösten och vintern. En orsak till nedgången är att världsmarknadspriserna på odlad fisk har sjunkit. Tidvis har det förekommit överutbud på marknaden. Den inhemska marknaden är fortfarande ostrukturerad och påverkas snabbt av yttre faktorer. En återhämtning och stabilisering av marknaden förväntas ske under våren 2002.

4. Utvecklingen av den kommunala ekonomin

För de åländska kommunerna sammantaget består de totala inkomsterna till drygt 50 procent av skatteinkomster. Den näst största enskilda inkomstkällan utgörs av landskapsandelarna. Nedan analyseras utvecklingen av dessa för kommunerna centrala inkomstslag tillsammans med utvecklingen av de kommunalekonomiska förutsättningarna i övrigt. Även kalkyler för de viktigaste inkomstkällorna, skatterna och landskapsandelarna, presenteras. När det gäller de kommunala utgifterna hör till de grundläggande elementen för den kommunala självstyrelsen att göra prioriteringar inom ramen för de lagar och förordningar som reglerar verksamheterna. För att beslutsmakten ska vara reell och inbegripa valmöjligheter krävs tillräckliga resurser, framför allt i form av inkomster. Eftersom kommunerna själva har att besluta om utgifterna görs inga prognoser för dessa. Alla tidsserier nedan anges i löpande priser, inflationen har inte beaktats.

4.1. Kommunernas finansieringskalkyler och budgeter 1997 - 2001

I *tabell 1* nedan sammanfattas några centrala poster från kommunernas bokslut för åren 1997 - 2000 samt från budgeterna för år 2001. Uppgifterna är hämtade från ÅSUBs statistik. Budgeterna innehåller vanligen ett visst mått av försiktighet, varför inga långtgående slutsatser ännu kan dras om innevarande år. Alla kostnader och underskott anges som negativa tal, medan intäkter och överskott är positiva.

Verksamhetsbidraget visar driftens nettokostnader som ska finansieras med skatteinkomster, landskapsandelar och övriga finansiella inkomster. Verksamhetsbidraget är således alltid negativt. Årsbidraget visar förenklat sagt hur mycket som finns kvar för amorteringar och avskrivningar efter att de löpande kostnaderna täckts. På längre sikt borde årsbidraget motsvara avskrivningarna. Vid jämförelse mellan kommuner bör man hålla i minnet att eftersom årsbidraget inbegriper kommunernas inkomstfinansiering med skatter påverkas årsbidraget av den kommunala skatteprocenten. Kommunens resultaträkning utmynnar i räkenskapsperiodens överskott eller underskott, där även exempelvis förändringar av fonder och reserver ingår. Kommunerna behöver från år 1999 inte längre ha en budget i balans. Samfundsskatten ingick åren 1997 - 1998 i de övriga skatteintäkterna, och redovisas skilt i statistiken först från år 1999.

Verksamhetsbidraget visar på att nettodriftsutgifterna växer stadigt, medan årsbidraget uppvisar en nedgång i boksluten för 1999 och 2000. Två kommuner uppvisade negativa årsbidrag för år 2000. Driftsutgifterna steg med över 9,7 procent netto ifjol, medan tillväxten i skatteintäkterna stannade på 2,5 procent. Ungefär hälften av kommunernas löpande bruttokostnader utgörs av personalkostnader för de egna anställda. Av verksamhetsbidraget utgör personalkostnaderna närmare 70 procent. En av orsakerna till

den svaga utvecklingen av skatteintäkterna står att finna i de ökade avdragen av vilka det nya så kallade allmänna avdraget samt förvärvsinkomstavdraget är de största. Landskapsstyrelsen kompenserar dock kommunerna fullt ut för effekterna av det allmänna avdraget.

Investeringsnivån är fortsatt hög, men bokslutsuppgifterna ger vid handen att förverkligandet inte framskridit helt enligt planerna. Skuldsättningen har kunnat minska fram till år 2000, men avbetalningstakten har minskat betydligt. Årsbidraget täckte nettoinvesteringarna ännu år 1999. År 2000 översteg dock nettoinvesteringarna årsbidraget för kommunerna totalt sett, det är fallet för hela elva kommuner. Landskapsandelarna sjönk år 1998 som en följd av att ÅHS-avgiften sänktes, övriga år har andelarna stigit. Från år 1999 uppbärs ingen ÅHS-avgift alls. Utvecklingen av landskapsandelarna granskas närmare i avsnitt 4.3 där även preliminära uppgifter för 2002 presenteras.

Tabell 1: Centrala poster inom kommunernas bokslut och budgeter 1997 - 2001, 1.000 mk

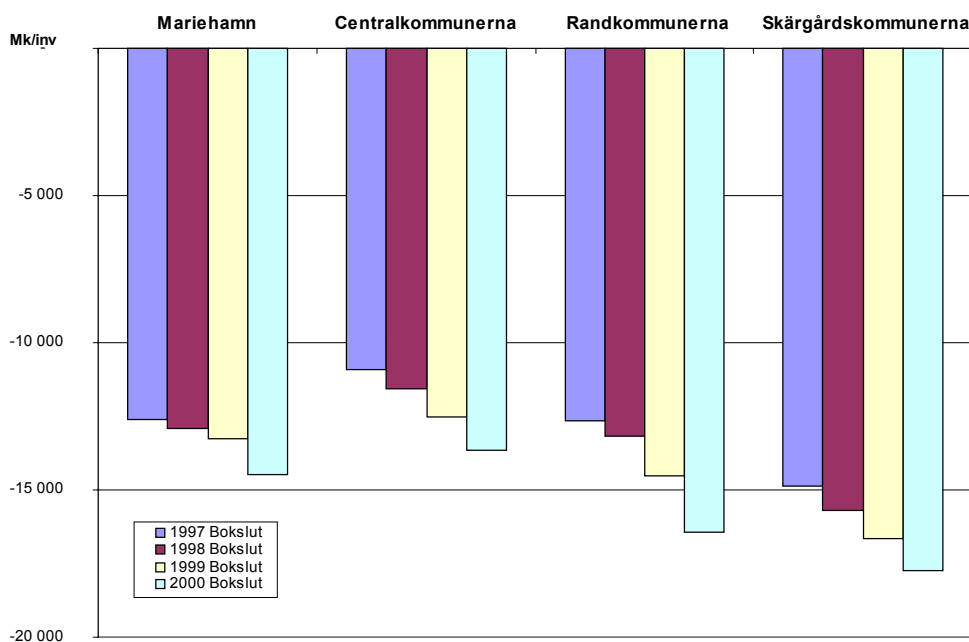
	1997	1998	1999	2000	2001
	Bokslut	Bokslut	Bokslut	Bokslut	Budget
Verksamhetsbidrag	- 310 199	- 324 450	- 347 429	- 381 255	- 432 164
Skatteintäkter	354 704	364 146	357 075	366 103	362 955
Kommunalskatt	254 716	267 663	270 349	269 023	288 146
Fastighetsskatt	5 840	5 870	5 622	4 940	5 021
Samfundsskatt			75 720	88 012	64 294
Övr. skatteint.	94 148	90 613	5 383	4 128	5 494
Landskapsandelar	125 859	115 261	118 615	123 904	127 757
Andelar till ÅHS	- 31 540	- 14 802	-	-	-
Återkrävd moms	- 20 339	- 21 951	- 22 528	- 24 271	- 25 325
Årsbidrag	113 197	115 653	106 405	85 801	31 679
Räkenskapsperiodens överskott/underskott	2 550	53 728	75 147	53 569	- 5 167
Investeringar, netto	- 61 115	- 45 763	- 84 363	- 114 802	- 95 163
Förändr i långfristiga lånestocken	- 24 963	- 18 487	- 9 845	- 1 216	22 047

Budgeterna för år 2001 visar en försiktig hållning med låga årsbidrag och ökad upplåning, driftsutgifterna växer snabbare. Förvärvsinkomstskatterna väntas åter öka, men då måste beaktas att hela tre kommuner gick in för att höja skattesatserna för förvärvsinkomster i år. Brändö och Lemland höjde skatteprocenten med 0,5 procentenheter vardera och Saltvik med 0,25 procentenheter, vilket sammantaget innebär att skattegraden för de åländska kommunerna ökade med 0,05 procentenheter. I fjol sänkte fyra kommuner uttaxeringen. Också per invånare ökar driftsutgifterna, netto. Skatteinkomsterna per invånare har minskat och årsbidraget därmed försvagats.

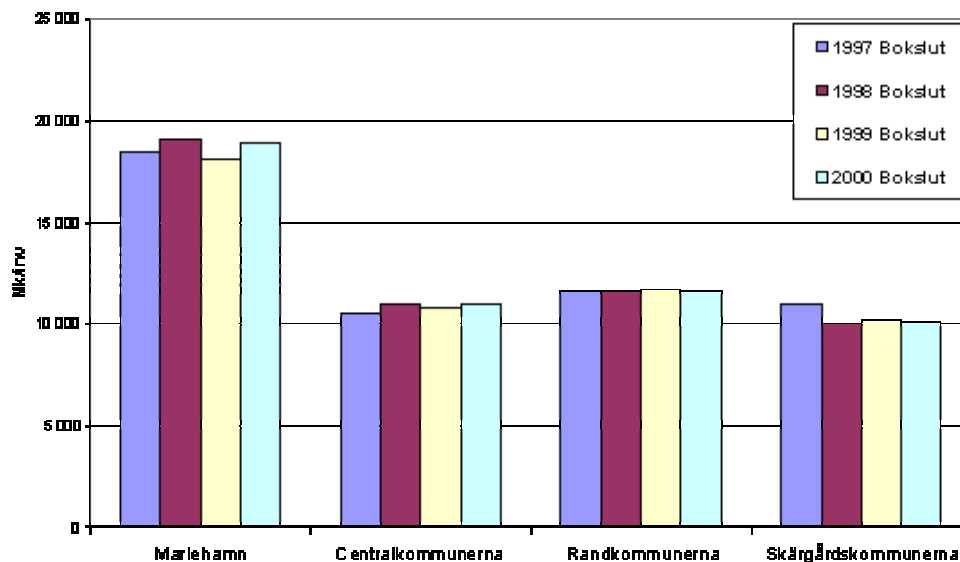
Utvecklingen av nyckeltalen varierar rätt mycket mellan kommunerna och regionerna vilket illustreras av diagramserien nedan. Nettokostnaderna för driften som beskrivs av

verksamhetsbidraget är högst per invånare i skärgården. Utvecklingen är dock snabb i alla regioner, se *figur 17a*. Skatteinkomsterna är lägst per invånare i skärgården, beträffande dessa inkomster ligger Mariehamn i en klass för sig (*figur 17b*). Landskapsandelarnas syfte är bland annat just att jämna ut dessa skillnader. Landskapsandelarna per invånare är lägst för Mariehamn, medan skärgårdskommunerna erhåller de högsta beloppen räknat per invånare och randkommunerna de nästhögsta (*figur 17c*). Mariehamn har trots det det högsta årsbidraget per invånare. Svagast har dock utvecklingen varit i randkommunerna där årsbidraget år 2000 understeg den budgeterade nivån. Också i centralkommunerna har årsbidraget sjunkit snabbt (*figur 17d*).

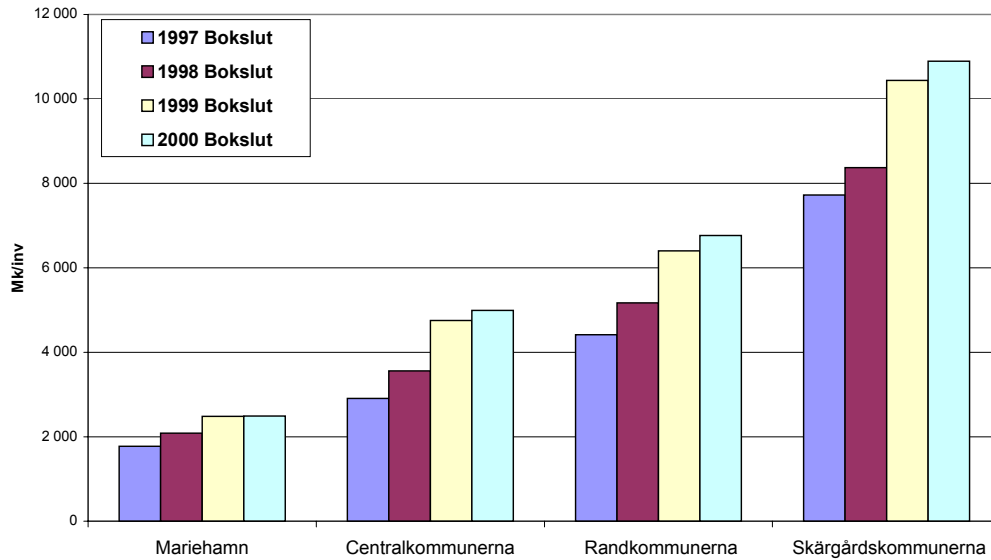
Figur 17a: Verksamhetsbidrag per invånare enligt bokslut, 1997-2000

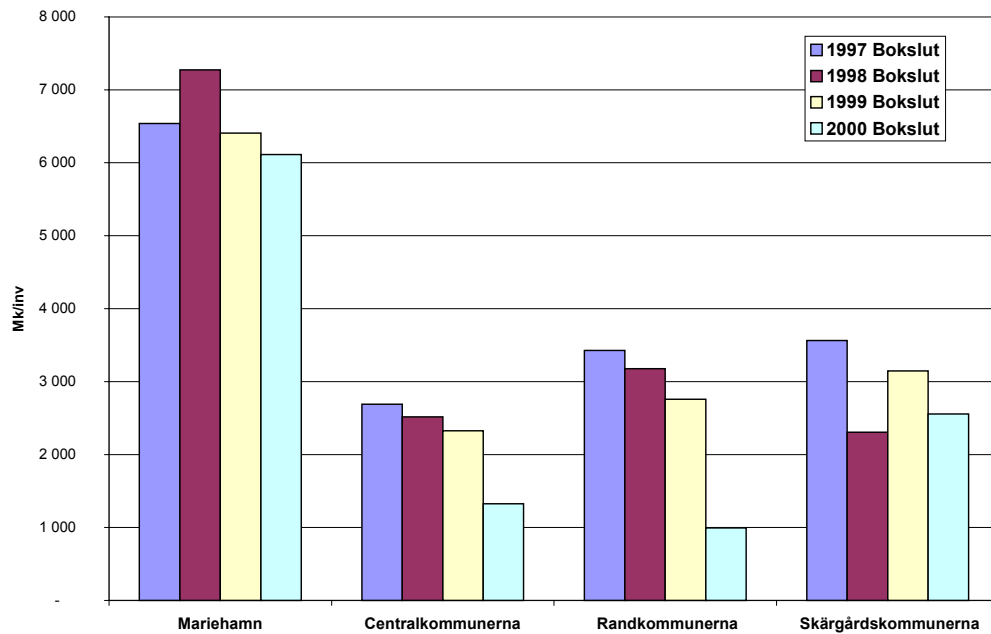
Figur 17b: Skatteintäkter per invånare enligt bokslut, 1997-2000

Figur 17c: Landskapsandelar per invånare enligt bokslut, 1997-2000

Figur 17d: Årsbidrag per invånare enligt bokslut, 1997-2000

4.2. Utvecklingen av de kommunala skatteinkomsterna

Skatteinkomstutvecklingen på Åland är ett område där tillgången på aktuell information i dagsläget är bristfällig, samtidigt som behovet och intresset för att kunna prognostisera dessa inkomster inom den kommunala sektorn är stort. I dagsläget är situationen den att beskattningen för år 2000 slutförs först i början av november år 2001, då merparten av budgetberedningen för år 2002 är klar. Samtidigt är som tidigare nämnts skatteinkomsterna den viktigaste inkomstkällan för den kommunala sektorn som helhet. ÅSUB har bland annat mot bakgrund av detta lyft fram vidareutvecklandet av prognosmodeller för samhällsekonomiska nyckeltal som ett prioriterat utvecklingsområde.

De kalkyler för de olika skatteinkomstslagen som presenteras nedan har följande **källor** som grund. Utgångspunkten har varit den färdigställda debiteringsstatistiken för 1997, 1998 och 1999 när det gäller förvärvsinkomst- och samfundsskatterna och uppgifter från i slutet av augusti i år när det gäller fastighetsskatterna. För prognoserna av skatteinkomsternas utveckling har sedan använts de konjunkturenkäter som ÅSUB gjort till företagen, mervärdesskatte- och företagsregisterinformation, nationalräkenskapsdata, preliminära beskattningssuppgifter, statistik angående bostadsproduktionen, ÅSUB:s konsumentprisindex samt befolkningsrörelse-, inresande-, och sysselsättningsstatistik för Åland. Därtill har de åländska börsbolagens bokslut och delårsrapporter granskats.

Beräkningarna av skattebasen nedan bygger på följande **antaganden**: BNP-tillväxten beräknas i fasta priser ha uppgått till cirka 5,5 procent ifjol, i år beräknas tillväxttakten plana ut kring runt 3,6 procent. Fjölårets BNP-tillväxt blev högre än de preliminära siffrorna från våren gav vid handen. Inför nästa år beräknar ÅSUB att tillväxten i reella termer stannar på cirka 1,2 procent. Förvärvsinkomstsumman beräknas stiga med 4,1 procent i år, medan tillväxten för nästa år har antagits stanna på 2,1 procent. Orsaken till den avtagande löneutvecklingen är dels att sysselsättningen inte väntas öka nämnvärt längre, men framför allt sjunker lönevolymerna för de ombordanställda på passagerarfärjorna som ett resultat av vårens nya avtal. De nya kollektivavtalen för de ombordanställda skapar utrymme för att sänka arbetskraftskostnaderna för fartygen med 10-15 procent, vilket dämpar lönesummans utveckling i landskapet totalt sett. År 2002 är det första år då de nya avtalen är i kraft för hela året. Beträffande BNP utvecklingen har ÅSUB i dagsläget utgått från att några flaggbyten inte kommer att förverkligas varken i år eller nästa år.

För sjöfartens del i övrigt är läget det att passagerarfartygen tillsvidare inte erhåller något stöd för sina personalkostnader. Regeringen har dock i sin budget inkluderat ett förslag enligt vilket den så kallade parallellregisterlagen skulle ändras så att passagerarfartygen får ett stöd motsvarande 97 procent av den förskottsinnehållning som verkställts på sjöarbetsinkomst som fått förtjänats på fartyg i registret. Det motsvarar 166 miljoner mark på årsnivå eller ca 27,7 miljoner euro. Grunden för stödets nivå utgörs av finansministeriets beräkningar av statens nytta av att löneinkomsterna från de ombordanställda samt bolagens vinster beskattas i landet

och att fartygen inte flaggas ut. Det föreslagna stödet utgör ca 20 procent av bruttolönerna och är således inte lika omfattande som det stöd som den svenska regeringen föreslår för svenska passagerarfartyg i utrikestrafik. Det svenska beslutet väntas inom oktober. Driftsöverskottet väntas genom dessa beslut öka inom branschen.

Därtill har ett förslag till så kallad tonnagebeskattning har beretts och diskuterats en längre tid i Finland. Grundtanken i denna beskattningsform är att rederierna betalar en fast skatt som grundar sig på tonnagens storlek. Outdelad vinst kan hållas obeskattad inom företaget för kommande investeringsbehov. Vinst som delas ut till ägarna beskattas däremot i normal ordning och skatten fördelas till skattetagarna. Det förslag till tonnageskattelag som presenterades i början av sommaren hade emellertid en sådan utformning att det inte var av intresse för den finska rederinäringen. Dels låg den skattefria varuförsäljningen för i landtagning utanför lagens tillämpningsområde, dels föreslogs den latent skatteskulden leva kvar inom tonnageskattesystemet. Förslaget hade därmed inneburit en skärpt beskattning för rederierna. Läget angående den forstsatta beredningen är tillsvidare oklart, men ett reviderat förslag torde vara att vänta under hösten. Ett tonnageskattesystem skulle, beroende på hur det utformas, inverka negativt på samfundsskatterna. Huruvida dividend utbetalas är sedan beroende av det enskilda rederiets situation och ägarnas krav på avkastning. Alternativet med flaggbyten innebär dock större avbräck i kommunernas skattebas eftersom det alternativet även inverkar på beskattningen av lönerna. Å andra sidan syftar alla dessa åtgärder till att förbättra lönsamheten inom branschen, en lönsamhet som tidigare varit sviktande för flera av företagen. Samfundsskatternas betydelse för den kommunala ekonomin kommer dock med största sannolikhet att minska framöver vilket behandlas närmare nedan.

Förvärvsinkomstskatterna

Kalkylen för förvärvsinkomststörerna, som är den kommunala sektorns viktigaste enskilda inkomstkälla och största skatteinkomstpost, är uppbyggd från den kommunala nivån men presenteras nedan endast för hela Åland och i rapportens bilagedel för de fyra regionerna. Detta på grund av den statistiska osäkerheten för de små kommunerna. För den intresserade kan underlagsinformationen dock erhållas från ÅSUB med reservation för den osäkerhet uppgifterna är behäftade med. De kommunvisa kalkylerna är uppgjorda i excel-format med möjlighet att föra in egna bedömningar och där exempelvis avdragen, den beskattningsbara inkomsten och den skatt som debiteras räknas ut automatiskt.

Eftersom befolkningsunderlaget i de åländska kommunerna är så litet har vi i kalkylen inte gått in för att precisera utvecklingen inom de olika inkomsttagargrupperna. Förvärvsinkomsterna (brutto) har istället kalkylerats som helhet.

På avdragssidan är bland de så kallade riksavdragen (de avdrag i kommunalbeskattningen som är identiska med avdragen i rikslagstiftningen) endast de preciserade där förändringar skett under de aktuella åren eller där en precisering annars har betydelse för beräkning av

skatteutfallet. De avdrag som är specifika för den åländska lagstiftningen eller där utformningen avviker från den i riket, här kallade åländska avdrag, är alla specificerade för att klargöra betydelsen av dem. Detta mot bakgrund av att de är av särskild vikt för den åländska ekonomiska politiken. På så vis är det även enklare att se effekten av eventuella förändringar. Modellen innehåller även en korrigeringspost som ett resultat av differenser som finns i debiteringsstatistiken. Korrigeringsposten har i modellen hållits konstant från år 1999.

Ett problem som måste framhållas i det här sammanhanget är att den officiella debiteringsstatistiken från Skattestyrelsen fram till och med 1998 innehöll ett direkt fel som var av avgörande betydelse för Åland, i statistiken fanns nämligen ett landskapsfärjeavdrag som för åländska förhållanden är stort, trots att något sådant avdrag inte existerat under perioden. Felet var enligt uppgift en kvarleva från en gammal uppställning och den post som noterats under landskapsfärjeavdraget hade ingenting med de åländska avdragen att göra, men innebar att korrigeringsposterna i de kommunvisa kalkylerna var oacceptabelt stora. Felkällan fanns således hos skattestyrelsen. Felet har korrigerats i 1999-års debiteringsstatistik, vilket har bidragit till att korrigeringsposten minskat betydligt för de flesta kommuner.

Tillväxten i förvärvsinkomsterna per person har i modellen tillsvidare antagits vara den samma i alla kommuner, medan befolkningsförändringarna påverkar utvecklingen av förvärvsinkomsternas totala volym. Befolkningsuppgifterna vid senaste årsskifte är de uppgifter som ligger till grund för det aktuella årets beskattning. För invånartalet i början av år 2002 har Statistikcentralens nya befolkningsprognos per kommun använts. Den visar en befolkningstillväxt på totalt 84 personer under året. Prognosen har använts trots att ÅSUBs bedömning är att den är låg, speciellt födelseunderskottet bedöms vara för stort. Det betyder sammantaget att förvärvsinkomstkalkylerna troligtvis är en aning för försiktiga.

Avdragsgraden har för de avdrag där inga förändringar i grunderna skett antagits vara ungefär konstant för varje enskild kommun i modellen. Undantaget utgörs av det åländska studielåneavdraget som antas minska med ungefär 5 procent per år. Avdraget för inkomstens förvärvande steg från 1.800 till 2.100 mk år 1999, i fjol var avdraget 2.400 mk och i år höjdes det till 3.000 mk. Det höjda förvärvsinkomstavdraget ökade med drygt 75 procent från 1998 till 1999. Från år 2000 beslöt riksdagen höja båda dessa avdrag ytterligare och inför år 2001 gjordes ännu en justering i de lägre inkomstklasserna. Båda dessa förändringar som genomfördes i de här två riksavdragen beräknas minska de åländska kommunernas skatteinkomster med drygt 2 mmk per år 2000 och 2001.

Den största förändringen i avdragen inför år 2002 är att förvärvsinkomstavdraget ytterligare höjs, denna gång är förändringen ännu större än tidigare. Avdraget motsvarar nu ca 5 procent av de åländska förvärvsinkomsterna totalt. Det åländska allmänna avdraget om 5 procent, som

är det största enskilda avdraget, har kalkylerats fram efter att alla avdrag utom grundavdraget dragits av. Slutligen har en trendframskrivning gjorts för åren 2000- 2002 för den så kallade underskottsgottgårelsen.

Tabell 2: Kalkyl över förvärvsinkomstören i kommunalbeskattningen på Åland 1997 - 2002, 1.000 euro

	1997	1998	1999	2000*	2001**	2002**
Förvärvsinkomster	343 107	360 864	381 681	402 870	419 390	428 328
förändring, %		5,18	5,77	5,55	4,10	2,13
Avdrag, riks-	53 758	56 244	69 482	73 490	76 780	83 026
Avdrag för inkomstens förvärvande	3 358	3 449	4 053	4 370	4 736	4 837
Förvärvsinkomstavdrag	7 801	7 824	13 766	15 649	16 424	21 416
Grundavdrag	5 328	5 273	5 410	5 731	5 961	6 082
Övr. avdrag	37 270	39 699	46 254	47 740	49 658	50 690
Avdrag, åländska	10 191	10 493	26 108	27 604	28 722	29 086
Resekostnadsavdrag	3 445	3 554	3 701	3 960	4 137	4 217
Studielåneavdrag	172	170	131	124	118	112
Sjukdomskostn.avdrag	5 813	6 040	6 265	6 617	6 884	7 029
Studieavdrag	761	729	682	719	748	765
Allmänt avdrag	0	0	15 330	16 185	16 834	16 963
Avdrag, sammanlagt	63 958	66 737	95 590	101 050	105 502	112 112
Beskattningsbar inkomst	279 149	294 126	286 091	301 820	313 888	316 216
Skattesats	16,65	16,43	16,38	16,35	16,40	16,40
Kalkylerad skatt	46 661	48 520	47 100	49 577	51 748	52 131
Underskottsgottgårelse	457	450	432	415	415	415
Debiteras	43 169	45 040	44 354	46 856	49 027	49 410
Förvärvsinkomstören	258 395	273 158	269 440	285 271	297 404	299 733
förändring, %		5,71	-1,36	5,88	4,25	0,78

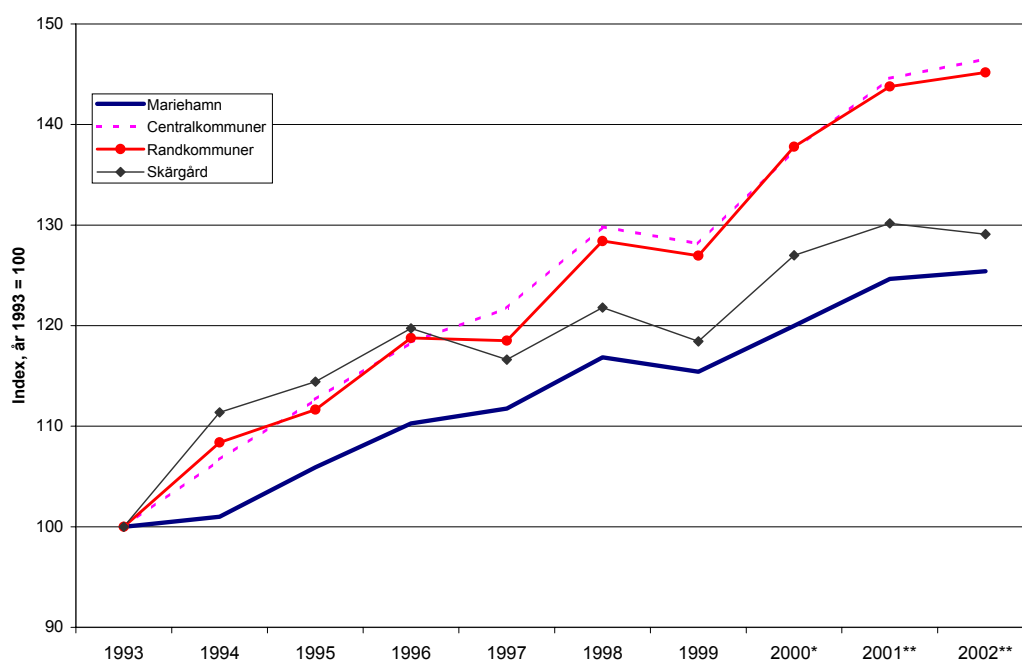
Den **preliminära skatte**kalkylen för hela Åland visar en relativt stabil tillväxt i ålänningarnas förvärvsinkomster under perioden. Avdragsgraden har dock enligt kalkylen ökat kraftigt från år 1998 till 2002, från 18,5 till 26,2 procent, variationerna mellan kommunerna är dock relativt stora. Framför allt har det ökande förvärvsinkomstavdraget och det nya åländska allmänna avdraget bidragit till de ökade avdragen, vilket redogjordes för ovan. De åländska avdragen höjer avdragsgraden för i år med närmare 7 procentenheter. Sammantaget betyder detta att förvärvsinkomstörerna till och med sjönk mellan åren 1998 och 1999. För ifjol beräknas förvärvsinkomstörerna åter ha ökat. Enligt kalkylen kommer tillväxten att vara rätt god ännu innevarande år, men väntas avta nästa år. Orsaken härtill är dels de sjunkande lönesummorna inom sjöfartsbranschen, dels det högre förvärvsinkomstavdraget som minskar kommunernas skatteinkomster.

En jämförelse av de preliminära beskattningssuppgifterna från skattestyrelsen för år 2000 med vårens beräkningar ger vid handen att tillväxten i förvärvsinkomsterna verkar bli högre än beräknat. Däremot har prognosen för förvärvsinkomsternas utveckling för i år skrivits ned,

bland annat som ett resultat av utvecklingen inom passagerarsjöfarten samt den allmänna konjunkturavmattningen. Kalkylen för år 2001 ligger i dagsläget mycket nära den bedömning som gjordes för ett år sedan.

Utvecklingen av förvärvsörena per region från 1993 framåt framgår av *figur 18* nedan. För central- och randkommunerna har tillväxten under perioden varit snabbast, utvecklingen har i dessa två kommungrupper varit i det närmaste identisk. Mariehamn uppvisar en jämn, men lägre tillväxt. Mariehamn startar dock på den absolut sett högsta nivån per invånare. I skärgårdskommunerna fluktuerar utvecklingen mest. Nedgången år 1999 var störst i skärgårdskommunerna och prognoserna för 2000-2001 visar på en fortsatt svagare tillväxt i dessa kommuner än för Åland i genomsnitt (se även *bilagorna*).

Figur 18: Utvecklingen av förvärvsinkomstören per region 1993-2002

Samfundsskatterna

Samfundsskatten, eller bolagsskatten, utgör den näst största enskilda skatte källan för kommunerna och har i dagsläget en stor betydelse för den kommunala ekonomin. Osäkerhetsfaktorerna för bedömningen av utvecklingen av dessa inkomster är dock stora. Regeringen och riksdagen har under den senaste tiden i det närmaste årligen fattat beslut som inverkat negativt på kommunernas inkomster från samfundsskatten. Därtill har för de åländska kommunernas del en betydande del (runt 40 procent) av samfundsskatten genererats från sjöfartsnäringsen, en bransch som för närvarande genomgår en betydande strukturomvandling.

Inför år 2000 beslöt riksdagen att höja skatteprocenten för samfunden från 28 till 29 procent. Kommunernas andel av de sammanlagda samfundsskatterna hade tidigare av regeringen föreslagits sjunka från 40,0 till 37,25 procent, men beslutet blev överraskande i ett sent skede att den kommunala andelen med en temporär lag skulle sänkas ytterligare för år 2000, till 36,39 procent. Det motsvarar en kommunal skattesats om ca 10,55 procent. Ännu år 1997 var kommungruppens andel av samfundsskatterna 44,8 procent. I år är kommungruppens andel av skatterna åter 37,25 procent, vilket motsvarar en kommunal skattesats på ca 10,8 procent. För båda åren utgör den totala skatteprocenten för företagen 29 procent.

Inför nästa år är de förändringar som berör samfundsskatterna många. Dels föreslår regeringen att det så kallade momsåterkravet från kommunerna slopas. Det betyder att kommunerna inte längre behöver betala tillbaka sin momsåterbäring till staten, något som hittills gjorts genom ett fastslaget belopp per invånare. I gengäld sänker staten kommungruppens andel av samfundsskatten. Finansministeriet har beräknat att det slopade momsåterkravet motsvarar en sänkning av kommunernas utdelning av samfundsskatten från 37,25 procent till 25,22 procent eller med 12,03 procentenheter. Dessutom föreslås kommunernas andel av dessa skatter sjunka permanent med ytterligare 1,13 procentenheter och statens andel öka i motsvarande grad. Som motiv för detta anförs bland annat sänkningen av den kommunala arbetsgivarens folkpensionsavgift. Sammantaget innebär det att kommungruppens andel av samfundsskatten stannar på 24,09 procent nästa år. Som kommunal skatteprocent motsvarar det 6,9861 procents uttaxering. I Riket föreslås andelen bli lägre till följd av den modell för skatteutjämningen som tillämpas där.

Vidare behandlas inför nästa år i lagtinget som bäst ett förslag till ny fördelningsgrund för samfundsskatterna på Åland. Förslaget bygger på att fördelningen i större utsträckning än i dag skall följa näringslivsutvecklingen ute i kommunerna. För att undvika allt för stora variationer mellan åren i de små kommunerna föreslås att fördelningen beräknas på basen av ett genomsnitt för de senaste tre åren. Den huvudsakliga fördelningen av de inlutna skatterna utgörs av arbetsplatsernas fördelning mellan kommunerna. Därtill föreslås de kapitalinkomstskatter som härstammar från utövare av jordbruk, yrke och näring fördelas till kommunerna på ett sätt som skall motsvara det läge att de beskattades som samfund. På så vis skall formen för näringsverksamheten inte ha avgörande betydelse på kommunernas inkomster. Kapitalinkomstskatterna är idag rena statsskatter som går kommunerna helt förbi. Tillväxten i dessa inkomstslag har varit oerhört snabb de senaste åren. Det skall enligt det förslag som nu föreligger löna sig för kommunerna att bedriva en aktiv näringspolitik. De politiska intentionerna var tidigare att den nya fördelningsgrunden skulle börja tillämpas redan i år. De kommuner som väntas förlora på att reformen skjutits upp har därför i lagframställningen blivit utlovade en kompensation för fördröjningen. Likaså skall de kommuner som förlorar på hela förslaget till ny fördelningsgrund för skatteintäkterna från företagssektorn kompenseras. Kompensationsnivån är 100 procent år 2002.

Mot bakgrund av allt detta har ÅSUB gjort följande **antaganden** för beräkningen av samfundsskatteinkomsterna. Vad gäller utvecklingen av samfundsörena åren 2001 och 2002 baseras ÅSUB:s bedömning på BNP-tillväxten om ca 3,6 respektive 1,2 procent i fasta priser. I underlaget för den prognosen har tillväxten i vinsterna inom näringslivet skattats till ca 7 procent för i år och knappt 3,5 procent för nästa år. Bedömningen har då utgått ifrån att ca två tredjedelar av driftsöverskottet kanaliseras till samfundsskatterna genom av företagen uppvisad vinst. Den totala skatteprocenten för företagen antas fortfarande vara 29 procent nästa år. Eftersom behandlingen av förslaget till den nya fördelningsgrunden för samfundsskatterna inte är helt klar presenteras fördelningen av skatteinkomsterna till kommunerna för år 2002 enligt både nu gällande och den nya fördelningsnyckeln i *tabell 3* nedan. På så vis synliggörs dessutom effekten av den reformen för år 2002. Beträffande den nya fördelningsnyckeln har åren 1997-99, det vill säga samma år som i lagförslaget, använts som grund för de preliminära koefficienterna i tabellen. Nerdragningen av kommungruppens andel av samfundsskatterna till följd av det slopade momsåterkravet har dock i kalkylen antagits bli förverkligat nästa år.

Prognosen har skrivits upp sedan våren. De preliminära uppgifterna från Skattestyrelsen om samfundsskatterna för år 2000 visar på en anmärkningsvärt snabb tillväxt på nästan 19 procent från 1999. Kommungruppens andel av skatterna skars dock ner då, men tillväxten i skatteinkomsterna är trots det snabb. Även tillväxten för i år har skrivits upp sedan våren, bland annat som ett resultat av det nya kollektivavtalet inom passagerarsjöfarten som skapar bättre förutsättningar för stärkt lönsamhet inom branschen.

Tabell 3. Kalkyl över samfundsören per kommun, 1998 - 2002, euro

	1998		1999		2000*		2001**		2002**		Enl förslag till ny fördelning 2002**	
	Ören	Skatt	Ören	Skatt	Ören	Skatt	Ören	Skatt	Ören	Skatt	Ören	Skatt
Brändö	389 596	64 283	392 699	64 795	424 884	70 106	439 051	76 834	293 783	51 412	395 756	69 257
Eckerö	1 138 043	204 848	1 163 264	206 479	1 276 584	223 402	1 399 097	244 842	936 179	163 831	347 789	60 863
Finström	1 915 157	320 789	1 959 661	323 344	2 120 274	349 845	2 323 755	383 420	1 554 896	256 558	2 339 711	386 052
Föglö	303 898	50 143	306 319	50 543	331 425	54 685	363 232	59 933	243 049	40 103	459 978	75 896
Geta	358 957	64 612	361 816	65 127	391 470	70 465	429 039	77 227	287 083	51 675	73 600	13 248
Hammarland	791 646	126 663	797 952	127 672	863 351	138 136	946 207	151 393	633 136	101 302	178 075	28 492
Jomala	2 697 459	445 081	2 718 945	448 626	2 941 787	485 395	3 224 109	531 978	2 157 351	355 963	2 008 127	331 341
Kumlinge	107 136	19 820	107 989	19 978	116 840	21 615	128 053	23 690	85 684	15 852	143 183	26 489
Kökar	19 019	3 328	19 170	3 355	20 742	3 630	22 732	3 978	15 211	2 662	19 309	3 379
Lemland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	393 556	66 904
Lumparland	90 438	16 731	91 158	16 864	98 630	18 246	108 095	19 998	72 330	13 381	108 585	20 088
Saltvik	5 122 417	858 005	5 163 218	864 839	5 586 392	935 721	6 032 478	1 025 521	4 036 517	686 208	4 420 226	751 438
Sottunga	116 731	20 428	117 661	20 591	131 049	22 278	143 625	24 416	96 104	16 338	19 196	3 263
Sund	250 052	46 885	252 043	47 258	284 063	51 131	311 324	56 038	208 317	37 497	104 670	18 841
Vårdö	659 342	118 681	664 594	119 627	761 361	129 431	834 429	141 853	558 342	94 918	19 383	3 295
Mariehamn	68 270 286	10 923 246	68 814 074	11 010 252	74 454 027	11 912 644	81 599 350	13 055 896	54 600 633	8 736 101	54 780 951	8 764 952
Hela Åland	82 230 175	13 283 543	82 930 562	13 389 350	89 802 879	14 486 732	98 304 578	15 877 017	65 778 615	10 623 800	65 812 096	10 623 800
Forändring i skatter, %		7,8%		0,8%		8,2%		9,6%		-33,1%		-33,1%
Randkommuner	6 959 906	1 191 080	7 031 498	1 200 568	7 637 138	1 298 965	8 280 035	1 423 626	5 540 426	952 592	5 054 870	864 478
Centralkommuner	5 404 262	892 533	5 476 557	899 642	5 925 412	973 376	6 494 072	1 066 791	4 345 383	713 822	4 919 469	812 790
Skärgården	1 595 721	276 684	1 608 431	278 888	1 786 301	301 746	1 931 122	330 704	1 292 173	221 284	1 056 805	181 580

Kalkylen över samfundsskatterna i *tabell 3* visar att tillväxten i samfundsskatterna i det närmaste stannade av år 1999. Detta trots att kommungruppens andel av samfundsskatterna

hölls konstant mellan åren 1998 och 1999. Flera större företag uppvisade lägre vinster under 1999. För ifjol visar de preliminära uppgifterna dock att tillväxten inom företagssektorn var mycket god. Skatterna ökade enligt den preliminära statistiken med över 8 procent trots att kommunsektorns andel av skatterna sjönk. I år beräknas de samfundsskatter som tillfaller kommunerna, enligt den information som finns idag, öka med över 9 procent. Av den tillväxten bidrar det faktum att kommunernas andel av samfundsskatterna återställs till 37,25 procent med 2,4 procent, medan resten av utvecklingen kan tillskrivas en förväntad gynnsam vinstutveckling inom näringslivet. Vinsterna väntas öka även nästa år, men de olika reformerna gör att skatternas betydelse sjunker avsevärt.

För att få en uppfattning om hur den föreslagna momsåterkravsreformen inverkar på respektive kommun har en kalkyl över hur utfallet hade varit om systemet hade tillämpats för åren 1999 och 2000 (tabell 4) sammanställt. Förslaget innebär som nämnts en form av kvittning mellan den mervärdesskatt som återkrävs av kommunerna varje år och den samfundsskatt som tillfaller den kommunala sektorn. Som kalkylen visar utgör den sänkta skatteandelen ett större belopp än momsåterkravet för åren 1999 och 2000. Det betyder att de åländska kommunerna skulle ha förlorat på det föreslagna systemet dessa två år. En närmare granskning av resultatet ger dock vid handen att det är endast Mariehamn och Saltvik som tillsvidare erhållit de största samfundsskatteandelarna som är förlorare.

Tabell 4. Kalkyl över effekterna av slopandet av momsåterkravet per kommun 1999 - 2000, 1.000 euro
Enligt den kommunala fördelningsgrund som var gällande under åren 1999 och 2000

	1999						2000* (prel. uppg. 28.9)					
	Nu gällande system			Förändring enl regeringsproposition			Nu gällande system			Förändring enl regeringsproposition		
	Samfunds skatt 11,2 %	Återkrävd moms	Netto resultat	Samfunds skatt 6,9861 %	Återkrävd moms	Skillnad	Samfunds skatt 10,5531 %	Återkrävd moms	Netto resultat	Samfunds skatt 6,9861 %	Återkrävd moms	Skillnad
Brändö	64,8	-80,6	-15,8	40,4	0	56,2	70,1	-83,3	-13,1	46,4	0	59,6
Eckerö	206,5	-131,4	75,1	128,8	0	53,7	223,4	-132,4	91,0	147,9	0	56,9
Finström	323,3	-340,7	-17,4	201,7	0	219,1	349,8	-360,9	-11,1	231,6	0	242,7
Föglö	50,5	-89,8	-39,3	31,5	0	70,8	54,7	-94,5	-39,8	36,2	0	76,0
Geta	65,1	-72,0	-6,9	40,6	0	47,5	70,5	-75,0	-4,5	46,6	0	51,2
Hammarland	127,7	-199,6	-72,0	79,6	0	151,6	138,1	-211,4	-73,3	91,4	0	164,7
Jomala	448,6	-479,0	-30,4	279,8	0	310,2	485,4	-515,5	-30,1	321,3	0	351,4
Kumlinge	20,0	-65,9	-46,0	12,5	0	58,4	21,6	-69,1	-47,5	14,3	0	61,8
Kökar	3,4	-40,0	-36,7	2,1	0	38,8	3,6	-50,1	-46,5	2,4	0	48,9
Lemland	0,0	-206,9	-206,9	0,0	0	206,9	0,0	-262,5	-262,5	0,0	0	262,5
Lumparland	16,9	-52,3	-35,4	10,5	0	46,0	18,2	-58,2	-39,9	12,1	0	52,0
Saltvik	864,8	-243,5	621,3	539,5	0	-81,9	935,7	-260,4	675,4	619,4	0	-55,9
Sottunga	20,6	-19,5	1,1	12,8	0	11,8	22,3	-19,3	2,9	14,7	0	11,8
Sund	47,3	-148,7	-101,4	29,5	0	130,9	51,1	-155,4	-104,3	33,8	0	138,1
Vårdö	119,6	-58,9	60,8	74,6	0	13,9	129,4	-63,1	66,4	85,7	0	19,3
Mariehamn	11 010,3	-1 560,1	9 450,1	6 867,7	0	-2 582,4	11 912,6	-1 670,8	10 241,9	7 886,1	0	-2 355,8
Hela Åland	13 389,3	-3 788,9	9 600,4	8 351,7	0	-1 248,7	14 486,7	-4 081,9	10 404,8	9 590,1	0	-814,7

Förändringarna från statens sida beträffande fördelningen av samfundsskatterna mellan de olika skattetagargrupperna samt sjöfartens stora andel av skatterna idag visar på en stor sårbarhet när det gäller samfundsskatterna och den kommunala ekonomin. Kommunernas möjligheter att beskatta företagen verkar sålunda kringskäras kontinuerligt. Det är i dagsläget svårt att på basen av kommunernas skatteintäkter från företagen dra några slutsatser om

utvecklingen inom näringslivet. De många reformerna är svåra att överblicka. I *tabell 4* nedan sammanfattas därför utvecklingen av de skatter de åländska företagen betalat in samt den andel av dessa skatter som tillfallit kommunerna under perioden 1993 till 2002, tabellen är gjord i finska mark.

Tabell 5. Utvecklingen av den åländska samfundsskatten, 1.000 mk

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000*	2001**	2002**
Samfundsskatt från åländska företag	80 905	85 098	116 280	128 310	163 596	208 185	199 024	236 697	253 424	262 209
Kommunernas andel	0,448	0,448	0,448	0,448	0,448	0,4	0,4	0,3639	0,3725	0,2409
Kommunernas inkomster från samfundsskatte	36 245	38 124	52 093	57 483	73 291	83 274	79 609	86 134	94 400	63 166

I samband med samfundsskatterna borde inför nästa år även beaktas den del av kapitalinkomstskatterna från företagare, yrkesutövare och jordbrukare som enligt landskapsstyrelsens lagförslag om fördelning av skatteintäkter från företagssektorn skulle tillfalla kommunerna. Enligt lagframställningen skulle fördelningen för år 2001 som är beräknad på basen av hur skatterna har inlutit år 1999 bli som i *tabell 6* nedan. Totalt är kompensationen drygt 6 miljoner mark och ligger således ungefär i nivå med vad de åländska kommunerna sammantaget skulle förlora på momsåterkravsreformen. Den förlusten blev enligt beräkningarna i tabell 4 ovan, omräknat till nu tilläpplad valuta, drygt 7,4 miljoner mark år 1999 och 4,8 miljoner mark år 2000.

Tabell 6. Kalkylerad fördelning av kompensationen för uteblivna intäkter för beskattningen av kapitalinkomst 2001

	Andel	Utfall 2001, mark	Utfall 2001, euro
Brändö	0,06258092	394 872	66 413
Eckerö	0,05206085	328 492	55 248
Finström	0,11744713	741 065	124 638
Föglö	0,02934830	185 181	31 145
Geta	0,03048123	192 330	32 348
Hammarland	0,10004855	631 284	106 174
Jomala	0,16012085	1 010 327	169 925
Kumlinge	0,01761437	111 143	18 693
Kökar	0,00801144	50 550	8 502
Lemland	0,03110164	196 244	33 006
Lumparland	0,01343332	84 761	14 256
Saltvik	0,12119659	764 724	128 617
Sottunga	0,01548338	97 697	16 431
Sund	0,03547151	223 817	37 643
Vårdö	0,04307833	271 815	45 716
Mariehamn	0,16252158	1 025 475	172 473
Hela Åland	1,000	6 309 778	1 061 228

Ytterligare har de kommuner som förlorat på att den nya fördelningsgrunden för samfundsskatterna mellan kommunerna inte kom att tillämpas redan för år 2001 enligt landskapsstyrelsens framställning blivit utlovade full kompensation för denna fördröjning. ÅSUB har därför på basen av den prognos för samfundsskatterna som presenterades ovan räknat fram vilka kommuner som enligt prognosen skulle komma att kompenseras och hur stort detta belopp beräknas vara i dagsläget i mark (se *tabell 7a* nedan).

Tabell 7a. Kompensation för fördröjning av förnyandet av samfundsskattefördelningen mellan kommunerna, mark

	Kompensation i mark för fördröjning av reform	Kompensation i euro för fördröjning av reform
Brändö	158 569	26 669
Eckerö	0	0
Finström	1 150 656	193 526
Föglö	318 050	53 492
Geta	0	0
Hammarland	0	0
Jomala	0	0
Kumlinge	94 520	15 897
Kökar	6 373	1 072
Lemland	594 496	99 987
Lumparland	59 599	10 024
Saltvik	579 623	97 486
Sottunga	0	0
Sund	0	0
Vårdö	0	0
Mariehamn	256 362	43 117
Hela Åland	3 218 249	541 271

De högsta kompensationsbeloppen skulle enligt den här kalkylen tillfalla Finströms, Lemlands och Saltviks kommuner. De kommuner som å andra sidan förlorar om det nya förslaget till fördelning av skatteintäkter från företagssektorn införs skall enligt förslaget också kompenseras fullt ut nästa år. Det är alltså de kommuner som får lägre fördelningsnycklar för samfundsskatten och där kompensationen med fördelning av kapitalinkomster inte täcker dessa lägre nycklar. Omfattningen av denna kompensation i mark och euro framgår av *tabell 7b* nedan. Sammantaget är det tre kommuner, nämligen Eckerö, Geta och Vårdö som förlorar totalt sett enligt kalkylen. Enligt framställningen skulle de förlorande kommunerna kompenseras till 75 procent år 2003 och åren därefter 50 respektive 25 procent.

Tabell 7b. Kompensation till de kommuner som förlorar på förslaget till fördelning av skatteintäkter från företagssektorn

	Förlorad skatteint.,mk pga ny fördeln.nyckel	Komp. för kapitalinkomst, mk	Förlust, totalt, mk =100 % komp 2002	Förlust och kompensation, euro
Eckerö	612 222	328 492	283 730	47 720
Geta	228 477	192 330	36 147	6 079
Vårdö	544 766	271 815	272 951	45 907
Totalt	1 385 464	792 637	592 827	99 706

Fastighetsskatterna

Inkomsterna från fastighetsskatterna har tillsvidare haft relativt sett liten betydelse för den kommunala sektorns ekonomi på Åland, men är för flera kommuner inte oväsentliga bland annat som ett resultat av den omfattande fritidsbebyggelsen. De enskilda kommunerna har relativt goda möjligheter att själva prognostisera dessa förhållandevis stabila inkomster och den redovisade skatten har väl motsvarat debiterade belopp. Beträffande skatteprocenterna för fastighetsskatterna har inga större förändringar skett i år. Saltvik var den enda kommunen som gjorde en förhöjning inför året, den allmänna skatteprocenten justerades med 0,1 procentenheter till 0,2 procent.

Kalkylen för fastighetsskatterna nedan presenteras per fastighetsskatteslag. Det är på så vis enkelt att utgående från kalkylen se vilka effekterna blir av förändringar i de enskilda skattesatserna. I *tabell 5* nedan har beskattningsvärdena från augusti i år använts som bas. Dessa beskattningsvärden har sedan justerats på basen av den beräknade förändringen av byggnadskostnadsindex. Byggnadskostnadsindex har här beräknats stiga med ca 2,5 procent på årsbas, förändringstakten har sjunkit något under året. I kalkylen har skatteprocenterna antagits bibehållas på samma nivå år 2002 som i år. Kalkylen har inte tagit i beaktande nybyggnation, åldersavdrag eller andra justeringar i beskattningsvärdena. Åldersavdragen tar till viss del ut tillväxten i värden till följd av nybyggnationen. Tillväxtantagandena är således de samma för alla kommuner.

Fastighetsskatterna förväntas ha en fortsatt svag, men stabil tillväxt för Åland som helhet enligt den här kalkylen. I realiteten har utvecklingen dock varierat förhållandevis mycket mellan kommunerna. Den stora ökningen i år för Eckerös del beror på färdigställandet av allhallen i kommunen. Lägst var tillväxten till i år i Sottunga och Finström.

Tabell 8: Fastighetsskattekalkyl per fastighetsslag och kommun 2001-2002, 1.000 euro

	2001*			2001*			Förändr. värden, % 2000-2001	2002**			2002**		
	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.		Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.	Stadigv. bostad	Annan bostad	Allmän skattepr.
Brändö	6 715	2 505	3 657	0	23	0	4,84%	6 882	2 568	3 748	0	23	0
Eckerö	10 594	4 213	18 065	0	38	54	29,53%	10 859	4 318	18 516	0	39	56
Finström	33 426	3 968	19 672	17	36	20	2,19%	34 261	4 067	20 164	17	37	20
Föglö	7 041	4 975	4 684	0	45	24	2,90%	7 217	5 099	4 801	0	46	24
Geta	5 370	3 595	5 340	5	32	11	4,29%	5 504	3 685	5 474	6	33	11
Hammarland	18 649	4 929	9 432	0	44	19	3,70%	19 115	5 052	9 668	0	45	19
Jomala	47 503	4 475	35 860	0	36	54	8,94%	48 690	4 587	36 757	0	37	55
Kumlinge	4 712	2 736	2 716	0	25	11	2,89%	4 830	2 805	2 784	0	25	11
Kökar	3 648	2 401	2 491	0	19	8	3,54%	3 739	2 461	2 553	0	20	8
Lemland	19 917	7 364	11 139	0	66	17	4,53%	20 415	7 548	11 417	0	68	17
Lumparland	3 967	2 265	3 569	0	20	11	4,09%	4 066	2 322	3 658	0	21	11
Saltvik	21 982	5 297	8 599	0	48	17	4,95%	22 531	5 429	8 814	0	49	18
Sottunga	1 439	1 099	1 325	0	9	0	1,60%	1 475	1 127	1 358	0	9	0
Sund	10 995	3 949	6 642	11	36	7	2,28%	11 270	4 048	6 808	11	36	7
Vårdö	5 165	4 510	4 161	0	41	4	5,21%	5 294	4 623	4 265	0	42	4
Mariehamn	178 575	690	136 501	0	6	164	5,17%	183 039	708	139 913	0	6	168
Hela Åland	379 697	58 971	273 852	33	522	419	5,92%	389 189	60 445	280 698	34	535	430

*Föreninghus o dyl har inkluderats i beskattningsvärdena endast i de fall då de inte befriats från fastighetsskatten.

Sammanställning av skatte-kalkylerna

I *tabell 9* nedan sammanfattas resultatet av kalkylerna för de tre skatteslagen. Sammanställningen visar att skatteinkomsterna totalt sett minskade med hela 1,2 procent år 1999, det senaste år för vilket beskattningen slutförts. Både förvärvsinkomstskatterna och fastighetsskatterna minskade det året medan samfundsskatterna uppvisade en mycket svag ökning. Beräkningarna för fjolåret visar på en tillväxt på ca 6,2 procent, framför allt var det samfundsskatterna som enligt de preliminära uppgifterna ökade snabbt då. För i år visar de sammantagna kalkylerna på en tillväxt på ungefär samma nivå som ifjol. Kalkylerna för nästa år inger bekymmer. Visserligen skall den negativa förändringen för samfundsskatterna ses mot bakgrund av att kommunerna inte längre återkrävs på momsåterbäringen, men även

Tabell 9: Sammandrag över kalkylerade skatteinkomster för kommunerna, hela Åland, 1.000 euro

	1997	1998	1999	2000*	2001**	2002**
Förvärvsinkomstskatt	43 169	45 040	44 354	46 856	49 027	49 410
<i>förändring, %</i>		4,3	-1,5	5,6	4,6	0,8
Andel av samfundsskatt	12 327	13 284	13 389	14 487	15 877	10 624
<i>förändring, %</i>		7,8	0,8	8,2	9,6	-33,1
Fastighetsskatt	1 028	1 037	918	942	974	999
<i>förändring, %</i>		0,9	-11,5	2,6	3,5	2,5
Skatteinkomster, totalt	56 524	59 361	58 661	62 284	65 878	61 032
<i>Förändring, %</i>		5,0	-1,2	6,2	5,8	-7,4

tillväxten av förvärvsinkomstskatterna väntas bli blygsam.

Kalkylerna ovan har till stor del som grund uppgifter som gäller för Åland som helhet. ÅSUB har i bedömningen försökt göra prognoser som filtrerar det internationella konjunkturläget via de närliggande ekonomierna till åländska förhållanden, och i vissa fall enda ner till den kommunala nivån. Den yttersta detaljkunskapen om de lokala avvikelserna kommer dock alltid främst att finnas hos den som är verksam i den enskilda kommunen.

4.3. Landskapsandelarna till kommunerna

Utvecklingen av volymen i landskapsandelarna har totalt sett varit relativt snabb sedan 1998, vilket framgår av *tabell 10* nedan. Framför allt är det justeringarna neråt i ÅHS-avgiften och dess avskaffande från år 1999 som har haft den största betydelsen för utvecklingen. En annan post som bidragit med en kraftig tillväxt är kompletteringen av skatteinkomsterna, där beloppen dels har ökat, dels har allt fler kommuner blivit berättigade till kompletteringen. I dagsläget är det bara Mariehamn och Saltvik som inte erhåller skattekomplettering. Noteras bör att den minskning av de allmänna landskapsandelarna som skedde under perioden är ett resultat av kvittningsförfaranden vid olika delreformer inom

landskapsandelssystemet. Från i år tillämpas ett justeringsbelopp som räknas ut på basen av en kalkylerad ÅHS-avgift om 0,8 procent och denna kalkylerade avgifts inverkan på skattekompletteringen samt effekterna av det nya så kallade allmänna avdraget. Detta justeringsbelopp dras i huvudsak av (eller läggs till) den allmänna andelen, och om den allmänna andelen inte räcker till, från den sociala andelen. Justeringsbeloppet presenteras dock för sig själv i tabellen nedan för att tydliggöra dess inverkan på landskapsandelarna. Justeringsbeloppet har en dämpande inverkan på utvecklingen av andelarna.

Totalt beräknas landskapsandelarna öka med 2,9 procent till nästa år. Snabbast ökar de allmänna andelarna. Det bör betonas att de beskattningsuppgifter som ligger till grund för såväl beräkningen av skattekompletteringarna som den allmänna andelens justering fortfarande är högst preliminära. Vidare bör det framhållas att det prövningsbaserade stödet samt eventuella andra kompensationer av aktuella reformer, såsom de nya fördelningsnycklarna för samfundsskatten, inte ingår i sammanställningarna nedan.

Tabell 10: Landskapsandelarna per sektor och ÅHS-avgiften 1998- 2002, euro

	1998	1999	2000	2001	2002*
Socialvården	7 389 835	7 525 469	7 692 530	7 887 923	8 080 049
Grundskolan	5 368 835	5 691 654	5 925 225	6 293 306	6 518 813
Medborgarinstitutet	242 695	248 669	256 184	264 472	273 708
Bibliotek	357 937	369 186	380 123	393 587	408 296
Idrott, ungdom, kultur	188 119	195 593	202 203	209 431	217 379
Allmän landskapsandel, totalt	2 209 802	2 265 630	2 104 960	2 180 640	2 288 989
Skattekomplettering	2 572 951	3 472 346	3 971 863	4 442 592	4 561 874
ÅHS-avgift	2 489 197	-	-	-	-
Justeringsbelopp (fr. 2001)	-	-	-	512 300	565 459
Landskapsandelar o. skattekomplettering, totalt	18 330 175	19 768 548	20 533 088	21 159 651	21 783 649
Landskapsandelar o. skattekompl. ./ ÅHS-avgift	15 840 978	19 768 548	20 533 088	21 159 651	21 783 649

Hur landskapsandelarna fördelar sig mellan kommunerna år 2002 framgår av den preliminära sammanställningen i *tabell 11* nedan. Inte heller i den här sammanställningen ingår det prövningsbaserade finansieringsstödet eller de kompensationer som kan bli aktuella för reformer som planeras inför nästa år.

Tabell 11. Preliminära landskapsandelar per sektor och kommun år 2002, euro

	Socialvården *	Grundskolan *	Medborgar- institutet *	Bibliotek *	Idrott, ungdoms-, kulturverks. *	Allmänna andelar, tot.*	Skatte- komplettering*	Justerings- belopp*	SAMMANLAGT
Brändö	202 194	309 055		10 486	4 617	186 269	288 677	-11 637	989 661
Eckerö	326 670	306 202		13 002	7 455	91 979	370 218	-13 671	1 101 856
Finström	849 662	663 739		37 296	20 649	175 033	316 450	-4 021	2 058 808
Föglö	231 587	277 395		12 138	5 344	199 234	387 436	-16 128	1 097 005
Geta	172 941	199 887		7 488	4 293	53 886	464 800	-19 675	883 621
Hammarland	471 717	316 100		21 164	12 134	149 715	499 316	-20 002	1 450 144
Jomala	1 146 389	931 408		53 989	29 891	253 375	198 749	11 651	2 625 452
Kumlinge	161 300	237 976		8 262	3 638	157 514	319 313	-7 749	880 254
Kökar	123 126	152 221		6 038	2 659	114 035	280 215	-8 160	670 134
Lemland	598 735	466 453		24 830	14 236	175 646	456 644	-3 449	1 733 096
Lumparland	146 860	112 069		5 906	3 386	41 778	224 717	-5 249	529 467
Saltvik	649 028	385 794		26 302	15 080	186 063	0	-15 275	1 246 993
Sottunga	53 816	70 030		2 632	1 159	43 988	32 963	-687	203 900
Sund	410 076	284 523		15 869	9 098	112 258	537 532	-11 260	1 358 096
Vårdö	165 968	215 467		8 344	3 673	135 281	184 843	-9 188	704 387
Mariehamn	2 369 981	1 590 493	273 708	154 551	80 069	212 933	0	-430 959	4 250 775
Hela Åland	8 080 049	6 518 813	273 708	408 296	217 379	2 288 989	4 561 874	-565 459	21 783 649

Ett beskrivande nyckeltal som ofta används i kommunala sammanhang är kommunernas skattefinansiering. Med begreppet avses då såväl skatteinkomsterna som landskapsandelarna. Nedan, i *tabell 12*, sammanfattas på basen av kalkylerna i den här rapporten utvecklingen som helhet för dessa för kommunerna betydelsefulla inkomstslag. Uppgifterna skiljer sig från bokslutsuppgifterna i avsnitt 2.1 genom att de här helt presenteras enligt de år de hänför sig till och inte enligt hur de har flutit in till kommunernas kassa.

Tabell 12: Kommunernas skattefinansiering 1997-2002, 1.000 euro

	1997	1998	1999	2000*	2001**	2002**
Skatteinkomster, totalt	56 524	59 361	58 661	62 284	65 878	61 032
Landskapsandelar netto, totalt	14 641	15 841	19 769	20 533	21 160	21 784
Skattefinansiering, totalt	71 164	75 202	78 429	82 817	87 038	82 816
Förändring, %		5,7%	4,3%	5,6%	5,1%	-4,9%
Skattefinansiering, mk per invånare	2 818	2 962	3 061	3 222	3 377	3 202
Förändring, %		5,1%	3,3%	5,3%	4,8%	-5,2%

Utvecklingen av den sammantagna skattefinansieringen uppvisar totalt sett en relativt stabil tillväxt fram till och med i år. Det allmänna avdraget som infördes år 1999 vägs upp av den nettoökning i landskapsandelarna som avdraget kvittats mot. Utvecklingen per invånare är lite långsammare än ökningen i totalbeloppen till följd av den positiva befolkningsutvecklingen för Åland som helhet. För nästa år uppvisar kalkylen en negativ tillväxt i skattefinansieringen, framför allt som ett resultat av kvittningen av momsåterkravet mot samfundsskatten som vi redogjort för ovan. Kommunerna behöver i gengäld inte betala tillbaka momsåterbäringen till staten. Enligt kalkylen kommer skattefinansieringen för år 2002 att stanna på ungefär samma nominella nivå som för år 2000. Totalt sett innebär reformen dock att kommunernas skattefinansiering sjunker genom att de skatteandelar som tillfaller kommunerna blir lägre. Kommunernas beskattningsrätt kringskärs därmed. Utvecklingen kan också ses i belysningen av att kommunernas personalkostnader totalt sett ökat med över 12,9 procent från år 1997 till 1999.

5. Sammanfattande kommentarer

Den åländska ekonomin har varit expansiv sedan år 1996. I fjol uppgick tillväxten till 5,5 procent, och i år ser tillväxten att plana ut på 3,6 procent. De senaste åren har således varit goda tillväxtår för Åland, men den offentliga sektorns andel av tillväxten har ökat betydligt. En konjunkturavmattning är att vänta också på Åland. Nästa år beräknar ÅSUB att tillväxten i BNP stannar på 1,2 procent. Den allmänna bild som avspeglas i företagens förväntningar tyder på en allt tydligare ekonomisk avmattning. Förväntningarna för den egna branschens allmänna utsikter är överlag negativa och företagen planerar inte längre att utöka personalstyrkan. Företagens investeringsvilja har minskat markant under det senaste halvåret, samtidigt som de anstränger sig för att hitta nya marknader utanför Åland.

Arbetsmarknadssituationen på Åland är fortsättningsvis god. Arbetslösheten har fortsatt att sjunka ända sedan början av 1995. Den totala arbetslöshetsgraden var ifjol endast 2,8 procent. Den förväntas dock inte sjunka mer än ett par tiondelar från årets nivå på 2,2 procent. Därmed är det klart att den övervägande delen av den åländska arbetslösheten är av friktionskaraktär.

Utgångspunkten för den här rapporten har varit att färjerederierna inte flaggar ut några fartyg under nästa år. Redarföreningarna och sjömansunionen har kommit överens om ett nytt kollektivavtal som framför allt ökar flexibiliteten i hur de anställda tjänstgör ombord på passagerarfartygen. Det nya avtalet skapar möjlighet för rederierna att sänka arbetskraftskostnaderna med 10-15 procent. De sjunkande lönevolymerna har beaktats i rapportens prognoser.

Flera beslut som är av avgörande betydelse för sjöfartens utveckling väntar dock fortfarande på ett avgörande. Finlands regering har i sin budget inkluderat ett förslag enligt vilket passagerarfartygen får ett stöd motsvarande 97 procent av förskottsinnehållningen på sjöarbetsinkomsten. De åländska rederiernas andel av de återbetalda skatterna torde uppgå till ca 16 miljoner euro. Det system som föreslås här är ur rederiernas synpunkt inte lika fördelaktigt som det förslag som är aktuellt i Sverige och där beslut väntas inom oktober i år. Ett förslag till så kallad tonnagebeskattning har beretts och diskuterats en längre tid i Finland och ett reviderat förslag torde vara att vänta under hösten. Ett tonnageskattesystem skulle, beroende på hur det utformas, inverka negativt på samfundsskatterna. Alternativet med flaggbyten innebär dock större avbräck i kommunernas skattebas eftersom det alternativet även inverkar på beskattningen av lönerna. Å andra sidan syftar alla dessa åtgärder till att förbättra lönsamheten inom branschen. Samfundsskatternas betydelse för den kommunala ekonomin kommer dock att minska framöver.

Den främsta orsaken till att kommunernas skattefinansiering sjunker nästa år står att finna i statliga reformer inom beskattningsområdet. Kommunsektorns andel av samfundsskatten sjunker även i år, framför allt som ett resultat av att det slopade så kallade momsåterkravet kvittas mot kommunernas andel av samfundsskatten. Reformen innebär att kommunerna inte längre behöver betala tillbaka till staten den momsåterbäring de erhållit. Reformen innebär

dock samtidigt att den kommunala beskattningsrätten kringskärs och att kommunernas egen finansiering genom skatteintäkterna sjunker. Därtill har staten även i år passat på att höja det så kallade förvärsinkomstsvdraget i kommunalbeskattningen, vilket betyder att utvecklingen av kommunernas intäkter från förvärsinkomstskatterna också är svag.

För kommunernas del finns nu sålunda vid sidan om en försvagad konjunkturbild och stor osäkerhet kring sjöfartsfrågorna ett stort frågetecken kring vad framtida statliga beslut kan komma att föra med sig.

Bilagor